

bokselskap.no/Nasjonallbiblioteket/OsloMet, Oslo 2019

Regine Normann: *Nye eventyr*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1926 (Oslo/Aschehoug).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonallbiblioteket. Korrekturlest og tilrettelagt av OsloMet-studentene Kent Bersvendsen, Antonio A. Encarnacion og Arne George Østensen, høsten 2018.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Regine Normann

Nye eventyr

bokselskap.no/OsloMet

i samarbeid med Nasjonallbiblioteket

Oslo 2019

[Ungdomslandet](#)

[Oterhammen](#)

[Den snartenkte kjerringen](#)

[Risen i Blåberget](#)

[Gutten som fulgte etter matmor sin til Hekkelsfjell](#)

[Tredokka](#)

[Makt mot makt](#)

[Gutten som giftet sig med huldrejenta](#)

[Det røde gullbergslottet i Nordvesthavet](#)

Ungdomslandet

Det var engang en mektig konge som hersket over et stort rike. Han hadde tre sønner og ingen datter. Og alt han satte sig fore å utrette, lyktes for ham, så årene svant som røk for fykende vind.

Så var det en natt fullmånen skinte så stor og vakker. Kongen lå våken og så på den gjennom vinduet på sovekammeret sitt. Og mens han lå slik og stirret, rant det ham i tankene at han alt var langt oppe i årene, og at tiden nærmet sig fort da han måtte kåre ut den av sønnene sine han fant best skikket til å bli konge etter ham.

Men tankene urodde ham der han lå. Han blev harm over livets forgjengelighet [2] og steg frem av sengen, slengte en kappe om sig og gikk ut i haven for å svale den hete kroppen og bli kvitt mismotet som hadde fått tak i ham.

Best han gikk der og drev mellom blomster og trær, fikk han øie på noget svart, kronglete som kom krabbende mot ham i månestripen på grusgangen. Da det nådde frem til ham, så han det var en eldgammel kjerring så ihopkrøkt at fingertuppene rørte ved gruset.

«Du trenger ikke gå her nattens tider og stri med de tunge tankene dine,» pep kjerringen. «Jeg vet om et land de kaller Ungdomslandet. Der ligger et slott, og bak slottet er en have, og i den haven vokser det et tre som bærer blodrøde epler. Ved roten av treet bobler det frem en iskald kilde, og spiser du et av de eplene, og drikker du en slurk av det kildevannet, blir du ung igjen og får mot og krefter til å leve livet engang til.»

I det samme hun hadde sagt det, kvarv hun bort, og kongen stod der og glante på månestripen, og visste ikke om han var våken eller om han drømte.

Næste dag skikket han bud på sønnene sine, og sa at den av dem som skaffet ham et eple og en slurk kildevann fra haven [3] bak slottet i Ungdomslandet,

skulde få bli konge etter ham.

Den eldste sønnen vilde først i vei. Han fikk mat i taska og vin på flaska og den gildeste hesten på stallen, og red ut i den vide verden for å lete opp Ungdomslandet.

Da han hadde ridd langt og lengere enn langt, kom han til et svært nypekjerr dryssende fullt av pene små roser. Det var så vent at prinsen rent falt i undring over at noget så vakkert grodde opp ved alfarveien, og steg av hesten, fant frem nisten sin og satte seg til å spise i skyggen av kjerret.

Best han satt, blev han var at noget rørte seg inne i kjerret, og ut kom det en gammel, skrukket kjerring og stilte seg ved siden av matskreppe hans.

«Å kjære vene, gi meg en bitteliten brødkrumme hos dig. Jeg har ikke smakt matbeten på den dag jeg selv kan minnes,» pep hun, ikke stort høiere enn en mus.

«Jeg har ikke mere mat enn jeg trenger selv,» sa kongesønnen, trev matskreppe, hev seg i salen og red vekk fra kjerringen og nypekjerret som var så vakkert.

[4] I belgmørke om kvelden kom han til et stort hus som lå like ved veien. Det lyste ut av vindusrutene, og klangen av sang og av strengelek trengte ut til ham.

Han steg av hesten, gikk inn og bad om husly for seg selv og stallrom for hesten sin, og han fikk begge deler. En svenn kom og tok hesten; men kongesønnen gikk inn til den lystige flokk av gamle og unge, blandet seg i laget, drakk og moret seg til han glemte både far sin og ærendet han selv fór i.

Men kongen ventet og ventet, og ingen prins kom der med eplet og kildevannet han stundet så sårt etter.

Da året var omme, sa næsteldste sønnen at nu vilde han i vei og lete etter broren og etter Ungdomslandet. Kongen sa ikke nei, og han fikk mat i taska og vin på flaska og den næst gildeste hesten på stallen.

Det gikk ham akkurat som det hadde gått bror hans. Han kom til nypekjerret og falt i undring over hvor vent det var, steg av hesten og satte seg til å spise.

Men straks den skrukkete kjerringen kom stiltrende ut av kjerret og tok på å [5] tiggje om mat, trev han skreppen, kastet sig på hesteryggen og sprengte i vei.

Sent om kvelden kom han til det store huset, så lys i alle vinduene og hørte klangen av sang og strengelek. Han gikk inn for å be om husly for sig selv og stallrum for hesten sin.

Men inne i huset råket han på bror sin, som spurte om han hadde grust med penger på sig. Det hadde han, og så blev det fest og turing natt og lyse dag, til han glemte både far sin og ærendet han selv fór i.

Da året var omme, og ingen av kongesønnene vendte hjem eller på annet vis lot høre fra sig, gikk yngste prinsen til kongen og bad om lov til å dra ut og lete op Ungdomslandet og få fatt i eplet og kildevannet kongen så inderlig gjerne vilde ha. Samtidig vilde han nytte leiligheten og høre sig om efter de bortkomne brødrene, og det skulde nu være rart om han ikke på en eller annen lei fikk spurning av dem, mente han.

Kongen sa tvert nei. Han hadde bare denne ene sønnen å trøste sig til i alderdommen og vilde ikke slippe han fra sig.

[6] Men prinsen gnålte og tagg, og til slutt fikk han da maset sig til et slags jaord. Men det var ikke med kongens gode vilje at det ordet glapp ham ut av munnen.

I fykende fei gjorde yngste sønnen sig ferdig til reisen. Han fikk mat i taska og vin på flaska, men ingen hest til å ri på, for kongen så sig ikke utkomme til å miste flere av de kostbare hestene sine.

Men yngstesønnen mente som så, at han hadde unge, sterke ben å gå på, og freidig bad han farvel med faren og alle som var på slottet, og gav sig på vandring for å lete op Ungdomslandet.

Blåne op og blåne ned gikk han, og langt om lenge kom han til nypekjerret med alle de vene små rosene. Trett av vandringen hev han sig ned i skyggen av kjerret og løste op båndet for matskreppen.

I det samme han fant frem nisten, tok det på å rasle inne i kjerret, og en

eldgammel, skrukket kjerring kom stiltrende frem og stilte sig ved siden av skreppen.

«Å kjære vene, gi mig en bitteliten brødkrumme hos dig. Jeg har ikke smakt matbeten på den dag jeg selv kan minnes,» pep hun rent ynkelig i målet.

[7] «Bare ta det du helst vil ha,» sa kongesønnen og grov frem det lekreste av nisten og la bortåt henne.

Da hun hadde rusket i sig både vel og lenge og drukket sig godt utørst av flasken hans, spurte hun hvor han eslet sig hen og hvad ærend han fór i. Og prinsen fortalte uten omsvøp alt som det var.

Da han hadde snakket ferdig, sa kjerringen:

«Du har gitt mig, gamle kroken, av alt det lekreste du hadde i matskreppen din, og nu vil jeg gi dig et godt råd til takk for velgjort.

Når du kommer til Ungdomslandet, må du ikke bli der lenger enn en snau kløkketime, og ikke skal du ta med dig mere [8] fra haven enn ett eple og såpass med vann fra kilden at far din kan fylle munnen én gang.»

«Det rådet skal jeg legge mig på minne,» sa prinsen og gjorde sig rede til å dra videre.

«Nei, stans nu litevette, jeg er ikke ferdig med det jeg har å si! På din vandring kommer du forbi et stort hus like ved veien. Der lever begge brødrene dine i sus og dus; men det er ikke verdt at du går inn til dem, før du får undagjort ærendet ditt, og helst ikke da heller.»

Dermed så kvarv hun bort, og prinsen tok skreppen på ryggen og gav sig på vandring. Det store huset kom han til i dagslys, og hvordan det nu var eller ikke var, så syntes han han fikk svippe innom som aller snarest og hilse på brødrene.

Men de lå og sov og var ikke til å få vekket, og han måtte nøie sig med å legge ned en hilsen til dem, at han hadde vært der og var dratt videre til Ungdomslandet. Men han skulde stikke innom dem på tilbakeveien.

Da han kom ut av huset, stod den gamle kjerringen der, og hun var ikke blid i opsynet.

«Nu var lykken bedre enn fremferden,» [9] sa hun. «Men siden du er så opsatt

på å sinke dig selv, skal du få denne hesten å ri på. Den korter alltid veien for dig så lenge det er ridendes, siden får du ta foten fatt.»

Dermed så tok hun en tordivel op av skjørtelommen, stilte den på flate veien og la et lyserødt lite rosenblad over ryggen på den.

Straks blev tordivelen til en fnysende, kullsvart hingst, og prinsen hev sig i salen og sprengte avsted så støvføiken stod jevnhøit med ham selv.

Langt og lenger enn langt red han, og så kom han til en skog som var så tettvokset at den lignet en vegg.

Han steg av hingsten og slapp den på beite, og salen hengte han på en gren, og så tok han på å bryte sig vei gjennom skogen.

Det gikk smått, og hvert plagg på kroppen hans var flæret i filler, da han sent en kveld fikk se et lys glimte frem mellom trærne. Han famlet sig frem efter lyset og kom til en jordhytte. Døren var stengt, men han banket på og sa: «Lukk op, bestemor.»

Straks hørte han subb av føtter mot jordgulvet, og en gammel, skrukket kjerring ^[10] kom og lukket op døren på gløtt og kikket ut.

«Nu har jeg levd i hundre vedfall, og ingen har kalt mig bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, så skal jeg sikkert gjøre det,» sa hun.

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke enn å føre mig til Ungdomslandet,» sa prinsen.

«Det landet har jeg aldri hørt nevnt for mine syndige ører, men jeg eier alle fuglene i skogen, kanskje de vet greie på det og kan hjelpe dig på vei. Jeg skal kalle dem sammen når det blir dag.»

Så tok hun kongesønnen med inn i hytten og stelte vel med ham med mat og med drikke, og smurte grosalve på alle rispene skogen hadde revet i skinnet hans.

Straks dagen rant over tretoppene, stilte hun sig på trammen utenfor døren og blåste i en benpipe. Og fuglene kom susende i flokk og enkeltvis, til luften svartnet om hytten, slik en hærskares mangfoldighet var det av dem. Men ingen hadde hørt om Ungdomslandet, og hun sendte dem tilbake dit de kom fra.

«Nu vet jeg ikke bedre råd å gi dig enn at du drar til næsteldste søsteren min som bor sju blåner herifra. Hun eier alle dyrene ^[11] i skogen, kanskje hun kan hjelpe dig. Men fordi du nevnte mig for bestemor, skal du få dette sverdet. Det er slik laget at alt du truer med det, blir tamt, og du kan lett få bruk for det.»

Prinsen tok med glede mot gaven, spente sverdet om livet, takket for sig og gav sig på vandring.

Men hadde skogen vært tett før, så var den nu blitt ti ganger tettere. Men han var ikke av den sorten som gav sig over ved halvgjort arbeid. Han skar og han brøt, han smøg og han krøp, til han langt om lenge kom til en liten stue som lå på en åpning i skogen.

Han banket på døren og sa: «Lukk op, bestemor,» og straks hørte han skrubbing av fotsåler mot gulvfjølene, og en krokett, gammel kjerring åpnet døren og stod og myste mot ham med sure, rødkantede øine.

«Nu har jeg levd i to hundre vedfall, og ingen har kalt mig for bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, skal jeg såvisst gjøre det.»

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke enn å føre mig til Ungdomslandet,» sa prinsen.

«Nei, det landet kjenner jeg ikke noget til,» sa kjerringen. «Men jeg eier alle dyrene ^[12] i skogen, kanskje ett av dem vet om landet.»

Så tok hun en liten pipe op av skjørtlommen og blåste, og straks tok det på å knake og brake mellom trærne, og en stor skokk dyr av alle slag brøt frem og stilte sig i ring rundt kjerringen og prinsen. Men ingen av flokken åtte rede på Ungdomslandet, og hun bad dem gå tilbake dit de var kommet fra.

«Nu vet jeg ikke bedre råd å gi dig enn at du drar i vei til eldstesøsteren min, som bor sju blåner herifra. Hun eier alle fiskene i havet, kanskje hun kan hjelpe dig. Men for du var så snild og kalte mig bestemor, skal du få denne duken. Den er slik laget at når du sier: Duk, bred dig ut, dekk op alle slags kostelige retter, så gjør den det.

Og når du og dem du har med dig til måltidet, er mette, sier du: Duk, dekk av, så bretter den sig sammen av sig selv til den ikke er større enn du kan putte

den i vestelommen din. Ta godt vare på den, for den kan bli dig til større nytte enn du selv vet.»

Prinsen tok med takk mot gaven, bad farvel og gav sig på vandring over alle sju blånene. Han gikk gjennom skog hele ^[13]veien til han kom til et åpent hav. På strandstrimen lå en usselig liten hytte, og han banket på døren og sa: «Lukk op, bestemor.»

Straks hørte han dunk av kjepp mot gulvfjølene, og en gammel, ihopkrøkt kjerring med nesen til stav drog slåen fra døren.

«Nu har jeg levd i tre hundre vedfall, og ingen har kalt mig bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, så skal jeg såvisst gjøre det,» sa hun.

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke enn å føre mig til Ungdomslandet,» sa kongesønnen.

«Det landet har jeg aldri hverken hørt eller spurt navnet på en gang. Men jeg eier alle fiskene i havet. Kanskje en av dem har rede på hvor det er å finne.»

Så blåste hun i en liten benpipe hun tok op av stakklommen, og sjøen tok på å skumme og bruse, og stim på stim av alle de fisk som i havet var, søkte inn mot strandstrimen. Alle var de der, bare hvalen manglet.

Hun blåste en gang til og ennu en gang; men da hørte de den peste langt ut på, og vannstråler stod sprøit i sprøit mens den brøitet sig vei inn mot stranden.

^[14] «Kan du fortelle mig hvad det er for lønnveier du farer, siden du ikke hører når jeg piper på dig?» spurte kjerringen.

Hvalen lå og hev efter pusten, og det varte en dryg stund før den fikk mål for sig til å svare at han kom fra Ungdomslandet. Der hadde den ligget og døst i solsteken. Men veien derfra og hit var så lang at den greide ikke komme før.

«Har du vært i Ungdomslandet uten mitt vidende, skal du få gjøre turen om igjen med prinsen her står, på ryggen,» sa kjerringen.

Dermed så satte prinsen sig på hvalryggen, og av bar det så skumskavlen fosset og valt om dem.

Da de kom til Ungdomslandet, høvde det sig så vel at trollene som vokter

slottet, lå og kvilte middag.

Hvalen bad prinsen gå bent forbi dem og ikke stanse før han var i haven bak slottet; og han måtte endelig ikke glemme å være tilbake og på ryggen til hvalen før klokken slo ett. Ellers våknet trollene, og da stod det om livet for dem begge.

[15] Og så svømte hvalen inn til et svaberg, og kongesønnen krabbet på land og gikk fort op til slottet og forbi trollene som snorksov ved inngangen. Det lå syv saler på rad, og han gikk gjennom dem alle syv; i den åttende lå en deilig prinsesse og sov på et leie av silke og gull. Hun var fagrere enn solen på himlen, og kongesønnen stod fjetret ved synet og formådde ikke røre hverken hånd eller fot.

Men så sanset han sig og sprang til haven, plukket i en fart alle eplene av treet og hev dem i skreppen sin.

Vannet i den iskalde kilden boblet frem av en lerkrukke. Han stakk en mosedott i hullet og la krukken i skreppen sammen med eplene og skyndte sig tilbake til salen hvor prinsessen lå. Da han hadde stått og stirret på henne en lang stund, kysset han henne og skrev navnet sitt på veggen over sengen hun lå på.

I det samme tok klokken i slottstårnet på å surre til slag, og han la på sprang gjennom alle salene, forbi alle trollene, og fikk såvidt slengt sig på ryggen til hvalen da klokken var ferdig med å slå ett.

Men da var også trollene våknet. De tok store steiner og hev efter hvalen og prinsen. Og hvalen, som var så sint [16] over somlet til kongesønnen, at den hadde pisket sjøen til skum, stakk tilbunns.

En lang stund svømte den under, og da den kom op til overflaten hadde prinsen næsten mistet pusten.

«Blev du redd?» spurte hvalen.

«Ja,» svarte prinsen.

«Like redd var jeg da du plukket alle eplene av treet i haven,» sa hvalen, og stakk tilbunns for annen gang.

Da den dukket op, varte det lenge før prinsen fikk pust for sig.

«Blev du redd?» spurte hvalen.

«Ja,» svarte prinsen.

«Like redd blev jeg da du tok krukken vannet boblet frem av, og la den i skreppen din.»

Nu svømte den i vannskorpen en dryg stund, men så stakk den tilbunns for tredje gang, og da den så kom op, lå prinsen som død efter ryggen dens. Men litt om senn kviknet han til liv og fikk gulpet op sjøvannet.

«Blev du redd?» sa hvalen.

«Ja,» svarte prinsen.

«Like redd blev jeg da du bøide dig og kyste prinsessen og skrev navnet ditt på veggen over sengen hennes.»

Siden fór hvalen fredelig frem, og kjerringen ^[18] stod nederst på fjæren og hilste dem velkommen tilbake fra ferden.

Før de skiltes, gav kongesønnen henne et eple og en slurk vann av lerkrukken, og da hun hadde spist eplet og drukket vannet, flaknet den gamle hammen av henne, og hun stod der ung og vakker som den klare dag, og visste ikke hvor hun skulde gjøre av sig av bare glede over forvandlingen.

Men prinsen sa det var takk for velgjort. På tilbakeveien svippet han innom de andre to kjerringene og gav dem et eple og en slurk vann hver; og du kan stole på de blev glade da den gamle hammen brast, og de stod der rene og uskyldige som liljer i morgensol.

Hesten fant han i utkanten av skogen der han hadde sloppet den på beite. Han spente salen på den og red så fort hingsten orket springe, uten å tenke på han var fillet, og sundrevet både på kroppen og klærne.

Da han kom til huset hvor brødrene hans var, gikk han inn for å fortelle dem at han hadde vært i Ungdomslandet og hentet epler og vann.

^[19] De lot som om de var glad over at lykken hadde fulgt ham, og disket op med mat og vin, og yngste prinsen spiste og drakk, og ante ikke at brødrene hans

hadde blandet dvalledrikk i vinen for å bringe ham i ulykke.

Han sovnet der han satt, og seg under bordet, og brødrene åpnet skreppen hans, tok eplene og la andre i stedet og skiftet vann på lerkrukken.

Så salte de hestene sine og red tilbake til kongen og sa de kom bent fra Ungdomslandet med epler og vann til ham.

Men i skreppen lå det et eneste vissent eple, og på krukken var det en liten slant med lunkent vann. Kongen tok og spiste eplet og drakk vannet til siste dråpe. Men synderlig yngre av utseende blev han ikke og heller ikke av år, enda han selv trodde det.

Siden spurte han dem om de hadde sett eller hørt noget til yngste bror sin, og de fortalte han lå fillet og fæl og sov ut rusen under bordet i vertshuset, da de stakk innom som snarest for å få sig et måltid mat. Det stod ikke i deres makt å få vekket ham; men nu kom han vel snart selv, sa de, og da kunde kongen se med egne øine om de fór med løst snakk.

[20] Da yngste prinsen våknet av den tunge dvalen, og hørte at begge brødrene hans var reist, blev han glad. Det var riktig av dem som hadde uthvilte hester, å ri i forveien og varsle kongen, ellers kunde jo gleden bli for stor for ham.

Han gav sig god tid med å vaske og strigle hesten sin før han drog avsted, og red i ro og mak resten av veien.

Men da han kom hjem til kongsgården, vilde ikke far hans kjennes ved ham eller høre på snakket hans om Ungdomslandet. Ikke rørte han eplene eller vannet yngste sønnen hadde med til ham, enda gutten bad ham så vakkert om å smake og prøve virkningen.

«Du ser vel jeg er blitt meget yngre av eplet og vannet brødrene dine hadde med til mig. Men der står en alderdomssvak gammel kone, gi gaven din til henne,» sa kongen.

Prinsen så gjorde. Men ikke blev hun yngre eller vakrere av å spise eplet og drikke av vannet prinsen gav henne.

Der kunde kongen selv se for en bedrager han var, sa de andre to brødrene, og var ikke han skyldig til å dø, fantes det ikke rett og rettferdighet i landet. Og så

lenge holdt de på med å anklage bror ^[21] sin, at kongen tok og kastet yngste prinsen i løvehulen.

Da prinsen nådde bunnen i hulen, vilde løvene fly på ham og rive ham i filler. Men han løftet sverdet sitt mot dem, og tamme som bikkjer kom de smygende til ham og slikket ham på hånd og fot.

Og da sulten meldte sig, tok prinsen duken op av vestelommen og bad den dekke op med alle slags kostelige retter, og hverken han selv eller dyrene led nogen nød.

Men så hendte det en dag at det kom en utsending fra prinsessen av Ungdomslandet med bønn og beskjed til kongen om å sende til henne den prinsen som hadde skrevet navnet sitt over sengen hennes. Trollene var døde av alderdom, da de ikke lenger hadde eplene og kildevannet å forynge sig på, og veien til Ungdomslandet lå åpen og fremkommelig for enhver.

Kongen sa at eldste sønnen fikk reise, og han red efter strake landeveien til han kom til Ungdomslandet.

Foran slottet var det bredd et stort, fagert teppe oversådd med gull og kostelige stener. Midt på teppet satt prinsessen med hendene foldet i fanget.

^[22] Da prinsen nådde kanten av teppet, stanset han hesten. Men da ropte prinsessen:

«Ri tilbake dit du er kommet fra. Du har aldri vært i Ungdomslandet!»

Og prinsen snudde hesten og red hjem til kongsgården.

Da sendte kongen den næsteldste sønnen. Men det gikk ham som det hadde gått bror hans. Han kom til slottet og stanset hesten ved ytterste teppekanten, og prinsessen lod ham snu hjem igjen. Han hadde aldri vært i Ungdomslandet før.

Nu gikk det noen dager; men så kom et nytt bud fra prinsessen at enten fikk kongen sende til henne den prinsen som hadde vært i Ungdomslandet og skrevet navnet sitt over sengen hennes, eller så fikk han forberede sig på krig.

Men da måtte værsgod de to som hadde fart så stygt frem mot yngste bror sin, gå til bekjennelse. Og full av sorg gikk kongen og de ypperste menn i riket til

løvehulen for å se om det ikke lå noen benknoker igjen av den uskyldige prinsen, så de kunde få gi ham en hederlig begravelse.

Men hvem kan vel skildre deres glede ^[23] da de gløttet ned i hulen, og så prinsen sitte der lyslevende med løvene i ring omkring sig.

De drog ham op, og brødrene hans blev kastet ned i hulen til straff for deres onde hjertelag, og så var deres saga ute.

Kongen tok og klædde yngste prinsen i skinnende rustning og gav ham den gildeste hesten på stallen og bad ham ri til Ungdomslandet, og prinsen lot sig ikke be to ganger. Lynrapt red han den lange veien. Han stanset ikke ved kanten av teppet, men sprenget frem til prinsessen så gull og dyrebare stener gnistret og spratt om hestehovene.

«Ja du har vært i Ungdomslandet!» ropte prinsessen og strakte begge armene ut mot ham.

Og så blev det bryllup. Prinsen blev konge, og prinsessen blev dronning, og dagene svant som en lek.

Men en dag kongen kom uforvarende inn på kammerset til dronningen, så han at hun satt og gråt, og han spurte hvorfor hun ikke kom til ham med det som tynget henne.

Da fortalte dronningen at de hadde vært ^[24] to søstre, og trollene hadde forgjort dem begge. På henne hadde de kastet en årelang søvn, og den vesle søsteren hennes hadde de skapt om til en gammel, skrukket kjerring og gjemt henne i et nypekjerr. Og hun var ikke god for å føle sig glad og lykkelig, før hun fikk henne fridd ut av trolldommen.

«Det kunde du ha sagt mig før,» sa kongen. «Men kom nu og bli med mig, så reiser vi og hilser på far min,» sa han.

Da de kom så langt som til nypekjerret, klaget dronningen over at hun var så ussel og trett, og bad om å få legge sig i skyggen av kjerret, mens søvnen gled over øielokkene. Og kongen bredte kappen sin over gresset og satt hos henne mens hun sov.

Best han satt, tok det på å rasle inne i kjerret, og den gamle, skrukkete kjerringen kom krabbende frem.

«Nu har du nådd det du vilde nå og mere til, ta nu sverdet og hugg hodet av mig til takk for min del av hjelpen,» sa kjerringen og rakte halsen frem.

Kongen trakk sverdet og skilte hodet fra kroppen, og en deilig prinsesse stod der kjerringen hadde stått.

[25] Da dronningen våknet og fikk se søsteren sin, gråt hun av glede. Sammen fortsatte de reisen til gamlekongen, som ikke kjente sig eldre av år enn at han syntes han godt kunde gifte sig engang til.

Han fridde til prinsessen som var løst ut av den skrukne kjerringhammen, og så blev det bryllup i den kongsgården også, og har de ikke sluttet med turingen, så holder de på ennu.

Snipp snapp snute. Her er eventyret ute.

Oterhammen

[26] Det var en gang en smågutt som fikk lov til å bli med far sin på oterfangst en torsdagskveld ved fullmåne.

Da de kom til uren der oteren brukte ha sjøveien sin, så de friske spor på sandfjæren nedennom uren, og skjønnte at den alt var gått til fjords.

Så satte de sig til å vente til den kom op igjen; og mannen passet nøie på at vinden stod fra sporet op på dem og ikke omvendt.

Men det drygde og det rakk, og gutten var både søvnig og frossen da oteren frempå morgensiden kom smygende på land med en lubben sjørret i flabben.

Øverst på fjæren stanset den og stod [27] og værret. Så bråsnudde den, og

mannen sendte en kule etter den på langt hold. Den traff så godt at oteren trillet overende og lå og sprikte med alle fire labbene i været.

Men da de kom for å hente byttet, var både kjøttet og innvollene borte, og det lå bare en tom oterham på den hvite sandfjæren.

«Pass dig og ta ikke bort i den! Det er en troloter og ikke et dyr med kjøtt og blod, som jeg trodde, da jeg sendte kulen i den,» ropte mannen.

Men gutten hadde alt bøid sig ned og rørt ved de silkemyke hårene, og i det samme krenget hammen sig over hodet på ham og nedover hele kroppen og skapte ham om til en stor, vakker oter. Faren tok om ham med begge hendene for å slite hammen av ham, men oteren smatt ut av grepet hans og blev borte mellom stenene nederst i uren.

Og like fåfengt var det at han tok frem oterblåsen og gav sig til å plystre og lokke. Gutten i oterhammen kom ikke frem, og breddfull av bitter sorg måtte faren gå den tunge gang hjem til henne som mor var, og fortelle det sørgelige som var skjedd med den snilde, flinke gutten deres.

[28] Men gutten som var skapt om til oter drog sig op uren, over bergakslen og ut på ville heien, langt fra kristent folk og langt fra alfarvei. Det var hammen som førte, og gutten selv hadde ingen vilje.

Langt om lenge stanset oteren ved en trillrund jordgamme. Døren stod oppe, og det brente en flammende varme midt på jordgulvet, og ved varmen satt en streng, gammel jomfru og nærte varmen med myke kvister av gullforgylt bjørkeris.

Oteren smatt inn døråpningen, smøg borttil jomfruen og stod og pistret og skalv.

«Ja nu pistrer og skjelver du,» sa jomfruen sint. «Men far din skjøt bror min forrige natten, og i natt skicket jeg hammen hans i vei for å hente dig. Og her skal du bli til det kommer nogen som kan løse dig ut.»

Så måtte gutten i oterhammen bli der ute i ødemarken hos den strenge, gamle jomfruen som bare vilde hevne sig, og aldri hadde et vennlig ord tilovers

for ham. Om dagen slepte han inn vann og ved til henne, kokte maten hun skulde spise, og vartet henne op så godt han formådde.

[30] Om natten tvang hammen ham ned til fjorden og ut på dypet efter fet, lekker fisk til henne. Til å begynne med var han redd for det mørke, kalle vannet, men smått om senn vennet han sig til det og blev minst likeså flink fisker som de andre oterne han blev kjent med på veien til og fra fjorden.

Nogen netter så han far sin sitte i uren og plystre på oterblåsen, og en natt ved fullmåne satt mor hans der. Da la han den lubne fisken han bar på, i fotefaret hennes, så hun kunde se han hadde vært henne nær, og smatt ned i fjorden efter en annen til trolljomfruen.

Men den fisken han da fikk tak i, var både mager og slåpen; og til straff svidde jomfruen værhårene hans over varmen så det blev verre for ham å ta sig frem både på landjorden og ute i vannet.

En dag sa trolljomfruen at nu vilde hun ha sølvfisk å spise, og greide han ikke å skaffe henne en i natten som kom, skulde hun slite ut syv bjørkeris på ryggtrevlene hans.

Men aldri hadde gutten i oterhammen støtt på en slik fisk i sjøen, og ikke visste han hvor han skulde finne den heller.

[31] Han smøg ut av gammen og til opkommet for å væte den tørre tungen sin med en slurk kaldt, friskt kildevann før han gav sig på vei til fjorden.

Men da han skulde ta på å lepje av vannet, fikk han se en kjøe som lå og varlet innved torvkanten.

«Jeg er datter til kongen over havfolket, og den samme trolljomfruen som har kastet oterham på dig, har skilt mig fra alle mine og holder mig i fangenskap her i opkommet. Om dagen er jeg en fattigslig liten kjøe, men om natten er jeg prinsesse, og da piner og plager hun mig. Og sølvfisken hun har satt dig til å fange i natt, er søsteren min.

Men lover du mig, at når hun har spist det hun vil ha av fisken, skal du ta benene [32] og alt som er igjen og slippe det ned i opkommet, så skal jeg lage det

slik at du møter sølvfisken straks du kommer i fjorden.»

Oteren lovde villig å gjøre det hun bad ham om, og lett om hjertet sprang han over heien og ned uren. Sølvfisken kom imot ham bare nogen få favner fra land, og han tok den mellom tennene og bar den til torvgammen og la den i fanget til jomfruen.

«Det greide du,» sa hun og lo stygt. «Men til natten skal du fange en gullfisk til mig, og gjør du ikke det, skal jeg slite ut syv bjørkeris på ryggen din, så meget du vet det.»

Det mucket ikke i oteren. Men han tenkte med gru på all den julingen som ventet ham, for aldri hadde han sett en gullfisk i fjorden, og ikke visste han hvor han skulde svømme hen for å finne en heller.

Da jomfruen hadde spist, tok oteren og sanket op benene og alt som ellers var igjen av sølvfisken, og slapp det i opkommet, slik han hadde lovet kjøen.

Og da kvelden kom, smøg han bort til opkommet igjen for å svale den hete tungen ^[33] sin for han drog ut på sin håpløse fangst etter gullfisk i fjorden.

Men da han skulde til å lepje av kildevannet, fikk han se det lå to kjøer og varlet innved torvkanten.

«Gullfisken trolljomfruen har satt dig til å fange i natt, er yngste søster vår,» sa kjøene. «Men lover du oss at når hun har spist det hun vil, av gullfisken, tar du benene og alt som er igjen, og slipper det i opkommet, så skal vi lage det slik at du møter søster vår straks du kommer i fjorden.»

«Det kan jeg saktens love,» sa oteren. Men hjertet hans var tungt av mismot, da han fór over heien og ned uren.

Gullfisken svømte ham i møte nogen favner fra land. Den var så fin og glinsende blank at det skar i øinene, og gutten i oterhammen tok den varlig mellom tennene og bar den til torvgammen og la den i fanget til trolljomfruen.

«Det greide du også,» sa hun og slapp fisken ned i ildmørjen. «Men til natten skal du fange en kullsvart fisk til mig, og du skal kjenne den på det, at den har gullkrone på hodet.

Men greier du det ikke, skal jeg slite ut syv bjørkeris på ryggen din og strø salt i de åpne sårene.»

[34] Da jomfruen hadde spist det hun vilde av gullfisken, sanket oteren opp resten og slapp det i opkommet.

Hele dagen gikk han i den største frykt for julingen som ventet ham, og da kvelden kom, smøg han til opkommet for å svale tungen før han la iveri over heien.

Men da han skulde til å leppe, fikk han se det lå tre kjøer innved torvbredden.

«Det er far vår hun vil du skal fange i natt,» sa kjøene; «og det kan godt være du klarer det; for av sorg over oss har han forlatt slottet sitt og svømmer rundt i fjorden og leter etter døtrene sine. Men [35] får trolljomfruen tak i ham, er det ute med havfolket.

Vær nu barmhjertig og ta oss alle tre i munnen din og bær oss tilbake til fjorden.»

«Det kan jeg vel gjøre,» sa oteren; «men dere får jo menneskeliknelse om natten, og da blir det ikke rum i munnen min for dere alle tre.»

«Vi har fiskeskapelse like til midnatt,» sa kjøene, «så fort dig nu bare før det blir for sent.»

Oteren gapte, og alle tre kjøene la sig inn i munnen hans, og han sprang alt han orket over heien og over bergakslen og ned uren. Etter ham kom trolljomfruen susende i ugleham, og det blev et kappløp på liv og død.

Men nederst i uren satt far til gutten og plystret på oterblåsen, og geværet lå ved siden av ham.

Han så oteren stryke forbi sig som en lynrapp skygge, og uglen som hugg efter den og skrek, og han var ikke sen om å sende en kule i trollfuglen.

I det samme uglen trimlet til jorden, sprakk oterhammen, og gutten stod der fri og frank med de tre små blanke kjøene i den ene hånden.

[36] Forsiktig bar han dem ned til fjæren og slapp dem ut i fjorden; og han syntes tydelig de ropte takk, enda han hadde mistet evnen til å skjønne fiskemål

da han selv blev menneske igjen.

Og snipp snapp snute. Nu er eventyret ute.

Den snartenkte kjerringen

[37] Det var en gang et par folk som bodde på en plass ikke langt fra kongens gård.

Kjerringen var gløgg og om sig efter fortjeneste; men mannen var av det senvorne slaget som helst puslet med alt og ingenting, så nogen velstand var det ikke i huset hos dem.

Så var det en tidlig morgen det var slikt vakkert vær både på sjøen og på landjorden. Silden tørrgikk like op i fjærestenene, og det lå tykt med båt og øste den inn med bøtter og øsekar og hvad annet mennene hadde for hånden.

Kjerringen så det altsammen da hun kom fra sommerfjøset med morgenmelken, og hun gledet sig ved tanken på [38] hvor velsignet godt den blodferske silden skulde smake.

Bare nu mannen hennes fikk somlet sig på land med stekesild, skulde hun straks gå i gang med å lage herremåltid til dem.

Men da hun kom inn på kammerset, lå mannen under skinnfelden og suget på pipen.

«Ligger du her langt på lyse dagen og ser ikke at Guds rike gaver tørrgår oppe i fjærestenene?» ropte hun både harm og hjertens fortura.

«Jeg har ingen båt,» sa mannen.

«Du har nu vel den samme båten idag som du har hatt hittil,» sa kjerringen.

«Du har støtt sagt jeg ikke duger til å tjene føden,» sa mannen. «Og båten har

jeg solgt til en farende kar i gårveld da du var i marken efter krøtturne.»

«Å du syn og du liknelse for et mannfolkskapelse jeg er blitt gift med,» jamret kjerringen. «Men nu er du så god du står op av sengen og tar på dig helgdagsklærne dine, og så går du til kongen og ber om en gave.»

Ja – mannen torde ikke gjøre annet enn det kjerringen befalte. Han stod op og klædde på sig helgdagsklærne, tok [39] staven i neven og diltet i vei, innerlig glad ved å være unda øiesynet hennes den stunden.

Da han kom til kongsgården, stod kongen ute på trappen og strødde erter til duene sine. Mannen vågde ikke gå bort til ham og plage ham med det han bar på hjertet, men stanset midt på tunet og stod der og glante.

«Er det mig du vil tale ved, så kom nærmere,» ropte kongen.

Og mannen stiltret framåt trappen med hatten i neven og hilste: «Guds fred og signe arbeidet.»

«Hvad er det så du skal ha sagt mig?» spurte kongen, han var i godlaget.

«Kona mi sa jeg skulde be om en gave.»

«Hvad skulde det være?» spurte kongen.

«Hun sa jeg skulde be om en gave.»

«Det har jeg hørt, men hvad slags gave er det du vil ha?»

«Kona mi sa jeg skulde be om en gave,» gjentok mannen og annet visste ikke han å si.

«Det ligger en gjenlagt åker i en vik sønnenom kongsgården, den kan du og kjerringen få til odel og eie,» sa kongen, og mannen takket og diltet hjem igjen.

Da dagen var i hellingen, gikk kjerringen [40] og mannen for å se på den nye eiendommen sin.

«Nu har du å gjøre efter det jeg gjør fore,» sa kjerringen og slet en staur løs av garden og flidde ham. Selv tok hun maken og til å gå på kryss og på tvers over åkeren; og for hvert tiende skritt hun gjorde, stanset hun og dunket mot marken med stokken og så sig om til ymse kant, som lette hun efter med og merke i tretoppene,

Mannen gjorde efter det kjerringen gjorde fore, dunket i marken med stokken og glante. Og ingen av dem sa et ord.

Men i skogen lå det tre røvere på lur. De så kjerringen og kallen gå der som to tullinger og banke i marken, og høvdingen gikk bort til dem og spurte hvorfor de fór slik og vimret omkring på den gjenlagte åkeren.

«Det skal jeg si dig,» sa kjerringen. «Mannen min har i dag fått denne jordluten i gave av selveste kongen, og her skal ligge en stor skatt gravd ned. Nu går vi og hører efter hvor marken er hul, og i morgen går vi i gang med å grave efter skatten.»

Men da kjerringen og kallen ruslet heim fra åkeren, kom alle tre røverne frem [41] av skogen og til å grave. Hele åkeren spadde de op fra rein til rein, men skatten fant de ikke alt det de grov.

Kjerringen satte tidligpoteter i den nyspadde åkeren, og maken til fruktbart potetland skulde en lete lenge efter. Hun tjente mange penger på salget og var glad og vel tilfreds.

Men da sommeren led mot slutten og det ikke var mere å selge, kom røverhøvdingen og vilde ha alle pengene, siden det var ham og kameratene hans som hadde spadd op åkeren for henne.

Hun bad ham pakke sig dit han kom ifra, og han gikk for den gangen.

[42] Så var det en kveld nogen dager senere at kjerringen var gått i gang med å steke byggkaker på takken i gruvsteinen. Det var varmt, og døren stod på gløtt. Mens hun nu gikk der og svinset mellom matbordet og deigtrauet og takken i gruvsteinen, fikk hun i lysningen fra dørgløttet øie på samme røveren som hadde vært hos henne for å få fatt i pengene. Han stod og lurte bortved vedskjulet og ventet på at det skulde bli stilt i huset.

Hun drev på med sitt og lot som ingenting og pratet med mannen sin, som satt ved bordet og spiste av de nystekte kakene. Men hele tiden spekulerte hun på hvordan hun skulde fare åt å narre røveren.

På gulvet innfor kjøkkendørstokken stod det et spann med nogen levende krabber mannen var kommet med. Og best hun drev med stekingens sa hun så

pass høit at hvem som vilde kunde høre det.

«Jeg drømte i natt at han styggfanten av en røver som var her og vilde ha pengene jeg har tjent på potetsalget, kom og tok dem fra mig. Men nu vil jeg være lur og gjemme dem i spannet her står, og legge nogen byggkaker oppå, så finner han dem aldri.»

«Ja gjør det,» sa mannen.

[43] Da de hadde lagt sig og alt var stilt og lyset slukket for natten, gled kjøkkendøren op, og røveren stakk hånden inn, tok spannet og sprang til skogen til de to som stod og ventet.

Straks tok de på å forsyne sig av de nystekte kakene; men høvdingen stakk hånden dypt ned i spannet for å ta op pengene.

Men han fikk den op i en fart, for om hver finger klemte en krabbeklo, og han var både blå og blodig før de vant å få fingrene løst ut av grepet.

En kveld ikke så svært lenge efter åpnet kjerringen kammersvinduet for å få inn litt frisk luft før hun la sig. Utenfor vinduet vokste en diger rogn, og oppe i toppen på den hang et stort hvepsebol.

Med det samme hun skulde dra igjen glasset, så hun at det lå en voksen kar strak efter marken innved muren.

Hun skjønnte straks at det var en av røverne, og snartenkt som hun var av naturen, tok hun på å snakke med mannen sin om at nu hadde hun tullet boken med alle pengene inn i en dott saueull og bundet et hvitt lommetørklæ utenom og hengt dem i toppen på rognen.

[44] Røveren hørte hvert ord hun sa, og mellem de grønne bladene på rognen skimtet han i noget rundt, hvitt øverst i toppen.

Han op og til skogen for å varsle kameratene, og sammen listet de sig tilbake til rognen. Den lettvindeste av dem skulde klatre tilværs efter posen, og de andre to smøg inntil stammen og holdt vakt.

Men da han som klatret, nådde toppen og tok om bolet, strømmet hvepsene ut og stakk ham i ansiktet og på halsen og hendene, så han slapp det han tok i og

stod og fektet med begge armene for å fri sig fra svermen.

Men de andre to trodde det var pengene han puttete vekk. Rope til ham kunde de ikke, for så vekket de mannen og konen, og så tok de på å klatre de også for å berge sin del av rovet. Men straks var hvepsene over dem, og røverne balte og viftet og slo for å fri sig fra stikkene, til grenene brast, og de ramlet ned og slo sig, så den ene måtte støtte den andre til de nådde røverhulen.

Men kjerringen skjønnte at røverne vilde være etter henne og kanskje ta både pengene og livet. Så skikket hun mannen i vei å plukke mose og lyng, og selv [45] sydde hun det fast på et blodrødt dynevar. I den ene snippen fylte hun maur fra en maurtue og bandt et bånd omkring og smettet dynevaret over hodet på sig og strøk tilskogs for å lete etter skjulestedet deres.

Da hun hadde streifet om både langt og lenge og gått over myr og mo og øde marker, kom hun til en liten grønn slette midt i tetteste skogen. Det fløt en bekk forbi, og hun var tørst og utkjørt av all gåingen.

Men da hun la sig ned for å drikke, fikk hun se det kom en kar vassende etter bekken et stykke nedenfor der hun lå og drakk.

Hun krøp baklengs og gjemte sig i småkrattet ved bredden og drysset maur over sig. Visste en ikke bedre måtte en tro det var en lyngtue som krydde av maur.

Det samme trodde røveren som kom med et drept lam over akslen. Han stanset ved krattet, krakset som en ravn, og straks fór en diger gresstorv festet til en stang tilværs. Under torven var det en svart åpning, og da røveren var forsvunnet gjennom åpningen, seg torven ned og lukket over hullet.

[46] Hun stakk nogen trepinner i jorden for å være sikker på å finne stedet igjen og listet sig vekk. Men ikke fortere enn at hun vant merke op veien der hun fór frem.

Men det var langt dit hun skulde. Det tok på å skumre, og det blev mørkt og stuslig i skogen, og hun ønsket inderlig hun var hjemme igjen.

Best hun gikk, fikk hun se glimt av varme mellom trestammene. Hun snek sig nærmere fra tre til tre, og hvem andre satt ved bålet enn røverhøvdingen med

pengeboken hennes mellom fingrene.

«Å ditt styggelse du er, har du nu vært og tatt alle pengene mine mens jeg var borte!» skrek hun.

Men da røverhøvdingen hørte det fæle skriket og lyset fra bålet falt på det blodrøde dynevaret og alle lyngtufsene, trodde han det var en skogheks. Han hevet boken og pengene og en stor pose med gull og sølv og rømte sin vei så fort benene vilde bære ham.

Men kjerringen tok posen og pengene og syntes hun hadde gjort et godt dagsverk.

Siden skikket hun mannen sin til kongen med nøie beskjed om hvor røverne var å finne.

[47] Men da kongen fikk høre om alt det kjerringen hadde gjort, sa han:

«Gå hjem til kjerringen din du, og hils fra mig at herefterdags skal du sitte i kongens råd, for den som har slik snartenkt kjerring, får aldri stunder til å finne på noget selv.»

Men røverne blev grepet og hengt, og kongen tok alle skattene de hadde samlet i hulen under jorden.

Og snipp snapp snute, her er eventyret ute.

Risen i Blåberget

[48] Det var en gang en mann og en kone som hadde tre døtre og en gullgul høne kjerringen hadde fått av frua til futen.

De kalte høna for Gullduna, og den var så gjævn til å verpe at maken til høne fantes ikke i syv kirkesogn.

Men så var det en sommer i travleste høionnen at høna tok sig til å verpe borte, og da helgen kom, fikk mannen ikke de to eggene han var vant ved å få til søndagsfrokost.

Kallen blev både vill og vond, som ventendes kunde være, og sa som sant var, at han skjønnte ikke hvorfor han skulde slite og kave for føa til en en hel horg [49] med kvinnfolk, når de ikke dugde såpass som til å gjæte op en skarve høne, som hadde laget sig reir i utmarken et steds, og finne frem eggene.

Dermed så strøk kallen ned på naustloftet og la sig fore der til kvelden kom.

Kjerringen og døtrene blev rent lei sig over all uhyggen i huset, og mandag morgen tok eldstedatteren en svart ulltråd og bandt den ene enden om høire foten til Gullduna, og den andre enden bandt hun om venstre lillefingeren sin.

Så tok hun bundingen og ruslet efter der høna trippet fore; fort gikk det ikke, for den hakket og sparket, og hadde det travelt med å plukke i sig alt den kunde få mellom nebbet.

Bort fra gården bar det, ned sjøveien og langsmed sandfjæren. Siden trippet den opover uren til den kom under bratteste stupet i Blåberget. Der smatt den ned i et svart hull, og op kom der en forferdelig stor rise.

«Vil du være steika mi, eller vil du være brura mi?» skrek risen og slo kloen i jenten.

«Jeg vil ikke være noget, jeg vil bare slippe heim!» svarte jenten, og strevde fri sig ut av grepet hans.

[50] Men han tok og bar henne inn i Blåberget, og der var det stort og rummelig til alle kanter med kammers efter kammers hele veien innover, så langt øiesynet rakk.

Næste morgen gav risen henne en hank med nøkler og et snehvitt hønseegg.

«Jeg drar ut på sjøen efter kokning,» sa han, «men her har du nøklene til alle kammersene mine, og du kan fritt se dig omkring, så nær som i Rødkammerset. For går du inn der, så tar jeg livet av dig, så meget du vet det. Og egget skal du gi mig tilbake like snedrivende hvitt som du nu tar det av neven min.»

[51] Ja, jenten lovde gjøre alt han bad om, hun, og så labbet risen sjøveien sin

ned gjennom fjellet til naustet; skjøv ut båten sin og rodde ut på brådypet.

Da jenten hadde vasket op frokostkoppene og sopt og flidd inne på stuen, tok hun egget i den ene hånden og nøkkelhanken i den annen og drog på opdagelse. Fra kammers til kammers gikk hun, og hvor hun kom lavde det av gull og av sølv, og hauger med gilde kvinnfolklær lå og fløt utover bord og benker.

Til slutt kom hun til Rødkammersdøren. Hun vilde snu og gå tilbake til stuen, men det rev og det slet i fingertuppene, og før hun riktig fikk sanset sig, hadde hun vridd op låsen.

Inne i kammerset lå der stablet op en diger haug med lik, og gulvet var aldeles sleipt av blod.

I forskrekkelsen over det grufulle syn slapp hun egget, og da hun skulde ta det op, var der en blodig flekk på det.

Det nyttet ikke alt det hun vasket og gned både med vann og med tårevæte, flekken var der, og flekken blev der.

Sørgmodig låste hun igjen døren og gikk og satte sig på stuen. Og hun var ^[52] så skremt at hun kjente hjertet klappe i halsen på sig.

I det samme kom risen trampende op den bratte sjøveien inne i fjellet med en diger nise på nakken og hev den inn på gulvet til henne.

«Har du vært i Rødkammerset!» skrek han.

«Nei,» svarte jenten.

«La mig få se egget jeg gav dig.»

Jenten flidde ham det, og da han fikk se den svarte flekken, skrek han:

«Har du ikke vært der, så skal du få komme dit!» Og så tok han og drog henne med sig til Rødkammerset, skar hodet av henne og slengte både det og skrotten på likhaugen.

Men hjemme gikk de og ventet og ventet. Gullduna kom trippende da det led utpå dagen, men eldstedatteren var borte og blev borte.

Da det blev morgen igjen, tok næsteldstatteren og knyttet en svart ulltråd

om høire foten til høna; den andre enden surret hun om venstre lillefingeren sin, og med bundingen mellom hendene gav hun sig til å følge Gulduna der hun fór og trippet og plukket og fant sig noget å leve av.

[54] Ned sjøveien og langsmed sandfjæren bar det, og op uren til den kom under bratteste stupet i Blåberget.

Jenten ruslet efter, og hun undret sig riktig på hvor dette bar hen.

Men best det var, smatt høna ned i et svart hull, og op kom det en diger rise og grep tak om henne.

«Vil du være steika mi, eller vil du være brura mi!» skrek han så det runget i bergveggen.

«Jeg vil ikke være noget, jeg vil bare slippe heim,» svarte jenten og kavet og strevde for å komme løs av grepet hans.

Men han tok henne med inn i berget, og der var det vidt og rummelig til alle kanter med kammers bak kammers så langt synet rakk.

Næste morgen gav risen henne en hank med nøkler og et snedrivende hvitt hønseegg.

«Jeg drar på sjøen efter kokning,» sa han, «men her har du nøklene til alle kammersene, og du kan fritt se dig omkring, så nær som i Rødkammerset. Men går du dit inn, så tar jeg livet ditt, så meget du vet det. Og egget skal du gi mig tilbake like hvitt som du nu får det.»

Så gikk risen sjøveien sin ned gjennom [55] fjellet, skjøv båten fra land og rodde ud på brådypet.

Da jenten hadde fått morgenstellet fra hånden, tok hun nøkkelhanken og egget og gav sig i vei for å lete efter søsteren sin.

Fra kammers til kammers gikk hun og låste op og lukket efter sig alle de dørene som hadde stått på vid vegg da risen drog henne inn i fjellet. Det lavde av gull og sølv hvor hun kom, og store hauger av staselige kvinnfolkklær lå utover bord og benker, men søsteren sin fant hun ikke.

Til slutt var det bare Rødkammerset igjen. Hun stirret på nøkkelen, og hun

stirret på dørlåsen, og før hun riktig fikk tenkt sig om, hadde hun stukket nøkkelen i hullet og vridd op låsen.

Kroppen til søsteren hennes lå øverst på likhaugen, og hodet lå ved siden, og jenten blev så redd at hun slapp egget i gulvet.

Da hun tok det op, var det en blodig flekk på det, og alt hun skrubbet og alt hun gned, flekken var der, og flekken blev der.

Sørgmodig låste hun igjen døren og gikk tilbake til stuen og satte sig til å vente på risen.

[56] Langt om lenge kom han pesende op sjøveien med en diger kobbe og hevd den på gulvet foran gravsteinen.

«Har du vært i Rødkammerset?» skrek han.

«Nei,» svarte jenten, hun satt og bevret og skalv.

«Syn mig egget du fikk,» sa han og tok det ut av hånden hendes.

«Ja har du ikke vært der, så skal du få komme dit,» skrek han, og så tok han [57] og drog henne med sig til Rødkammerset, skar hodet av henne og slengte både det og skrotten på likhaugen.

Hjemme gikk faren og moren og yngstedatteren og ventet og ventet og kunde ikke skjønne hvor det var blitt av begge jentene. Om kvelden kom Gullduna trippende inn på gårdsplassen og feilte ingenting; men de som hadde rekt efter den for å finne eggene, var og blev borte.

Og kvelden gikk, og natten gikk, og da det blev dag igjen og ingen kom, tok yngstedatteren en svart ulltråd og bandt den ene enden om høire foten på Gullduna, og den andre enden tullet hun om venstre lillefingeren sin.

Så tok hun hosebunden og fulgte efter der høna trippet fore. Langsmed sandfjæren bar det og op uren til de kom under bratteste stupet i Blåberget. Der smatt høna ned i et svart hull, og op kom en diger furke av en rise.

«Vil du være steika mi, eller vil du være brura mi,» skrek han og slo kloen i henne.

«Jeg vil være brura di,» svarte jenten; og risen tok og bar henne inn i berget, og der var det stort og godt rum til alle ^[58]kanter med kammers efter kammers og vidåpne dører lengere enn synet rakk å telle dem.

Næste morgen gav risen henne en hank med nøkler og et gullende rent hønseegg, hvitt som nyfallen sne.

«Jeg drar utpå efter kokning,» sa han; «men her har du nøklene til alle kammersene du fikk en titt av igår, da jeg bar dig inn i berget; du kan fritt se dig omkring overalt, så nær som i Rødkammerset. Men går du inn der, tar jeg livet av dig, så meget du vet det. Og egget skal du gi mig tilbake like snedrivende hvitt som du nu tar det av neven min.»

Så gikk risen sjøveien sin ned gjennom berget, skjøv båten fra land og rodde ut på brådypet.

Jenten heftet sig ikke med morgenstellet. Med egget i den ene hånden og nøkkelhanken i den annen tok hun på å låse op kammers efter kammers for å lete efter søstrene sine. Gull og sølv var det nok av og klær og stas i haugevis, men dem hun lette efter, dem fant hun ikke.

Til slutt var det bare Rødkammerset igjen. Hun betenkte sig ikke der hun stod foran døren, men puttet egget i kjolelommen, stakk nøkkelen i hullet og låste op.

^[59]Noget gledelig syn var det ikke som ventet henne inne i kammerset, bare lik ovenpå lik. Og øverst på stabelen lå begge de drepte søstrene med hodene ved siden av kroppen.

«Å trøste og bære mig arme stakkar, hvad skal jeg nu finne på for å frelse dere,» jamret hun.

Da kjente hun noget krible over det ene fotbladet sitt, og da hun skulde se efter, var det en grå liten tusse ikke større enn knyttneven hennes.

«Gråt ikke,» sa tussen, «du satte ikke tussemerket på fjøsdøren i vinter som var, men lot mig og mine ha fri adkomst til ferskmelken, og nu skal jeg lønne dig. Under hodedyngen i sengen til risen finner du et smurningshorn. Av det skal du ta og smøre på halsstubbene til søstrene dine og sette hodene på, så levner de op igjen. Resten greier du selv, bare du får tenkt dig om.»

Så var tussen borte. Og jenten låste døren og skyndte sig tilbake til stuen og tok på å feie og vaske og pynte så det var ikke måte med det.

Best hun holdt på, kom risen trampende inn med en diger håkjerring og slengte den fra sig på det nyskurte gulvet.

[60] «Hvad er du for en slurv av en karmann som ikke gjør til fisken nede ved sjøen og skjærer den op i beter, slik skikkelige folk bruker?» skjente hun.

Risen glante på henne.

«Har du vært i Rødkammerset,» spurte han.

«Du sa jo sjøl jeg skulde ikke gå dit,» svarte jenten.

«Syn mig egget ditt,» bad han.

Jenten tok det op av kjolelommen, og det var snedrivende hvitt som da hun fikk det om morgenen.

«Ja du skal være brura mi!» sa risen. Og han til å lete frem sølvflor og gullringer til henne og fint silketøi til kjole, og var så gibben og blid at han knapt visste hvad fot han skulde stå på.

Næste morgen, da risen stod ferdig til å ro efter ferskfiskkokning, sa jenten:

«Vi er ikke rike der jeg kommer fra, og her ligger det haugevis med kvinnfolkkvær og slenger utover bord og benker i alle kammersene dine. Kan jeg få lov til å pakke i en sekk og sette den utenfor Blåberget, så tar du og bærer den heim til ho mor, når du kommer fra sjøen. Men husk på det at jeg vil ikke [61] ha dig til å handfare det jeg legger i sekken.»

Jo da, hun kunde sende alt hun vilde, og han skulde bringe det frem, lovde risen.

Ikke før var hun alene, så lette hun frem smurningshornet under hodedyngen og sprang til Rødkammerset og slo av smurningen på halsstubben til eldstesøsteren sin og satte hodet på plass. Straks levnet hun op, og søstrene falt hverandre om halsen og gråt blanke tårer.

Siden tok de en sekk og et fange med klær og gikk utenfor berget. Der puttet

hun eldstesøsteren i sekken og dyttet tett med klær om henne på alle kanter, og bad henne endelig passe på å si: «Du ser i sekk,» om risen emnet sig til å sette ned børen for å løse op mulebandet og handfare det som i sekken var.

Da kvelden kom, satte risen kokningen pent vasket og flidd innfor stuedørstokken til henne og gikk ut av Blåberget, trev sekken på akslen og la iveri med den.

Men sekken var tungere enn klær brukte være, syntes han, og da han var midtveis ned uren, satte han børen fra sig og tok på å tukle med mulebandet.

«Du ser i sekk!» sa det innved øret hans, og han hev sekken på nakken og [62] la iveri og stanset ikke før han kom til stuen og hev sekken mot bislagdøren så det knaket.

Da mannen og kjerringen kom for å undersøke hvad det var som dunket så hårdt mot døren, fant de eldstedatteren, og det var ikke gråt i huset den kvelden.

Næste morgen da risen stod ferdig til å dra ut på sjøen, bad jenten ham bringe ennu en sekk med klær hjem til foreldrene hennes; men han fikk ikke lov til å se i sekken på veien, sa hun.

Ja risen lovde gjøre alt hun bad om. Og straks han var gått ned til båten, tok hun smurningshornet og gikk til Rødkammerset og helte av hornet på halsstubben til næsteldste søsteren og satte hodet på stubben. Hun levnet op, hun også, og gleden var stor.

Da det led på dagen, tok jenten en sekk og et fange med gangklær, gikk utenfor berget og puttet søsteren sin i sekken og dyttet klær om henne, så ingen kunde se hun var i sekken.

«Hvis risen gjør mine til å handfare innholdet av sekken, skal du rope: «Du ser i sekk»,» sa jenten før hun bandt igjen.

Straks risen kom på land og hadde [63] stukket ferskfiskkokningen innfor stuedørstokken, tok han sekken og la i vei.

Men sekken kjentes tung, og da han vel var kvitt uren, emnet han sig til å se hvad det var som tynget så.

«Du ser i sekk!» ropte det.

«Det var da snuten til aua på den jenten,» mumlet han arg, trev sekken på nakken og stanset ikke før han var fremme og hev den mot bislagdøren så det knaket.

Men innenfor stod mannen og kjerringen og eldstedatteren, og straks risen var unda øiesynet, åpnet de sekken og trakk frem den mellomste datteren sin.

Næste morgen risen stod ferdig til å ro ut på sjøen, skapte jenten sig glad og blid i målet. Hun vilde gå igang med å sy på brudekjolen straks, sa hun; men først vilde hun ha vekk alle de kvinnfolklærne som lå og fløt utover hvor hun snudde sig. Han fikk nok være snild å bringe enda en bør hjem til de fattige foreldrene hennes; men så skulde hun aldri be ham mere om slikt, sa hun. Og risen var villig han.

«Men du får la være å glane i sekken på veien, for gjør du det, vil jeg ikke gifte mig med dig,» sa hun.

[64] Nei, risen skulde ikke gløtte i sekken, og lett på fot ruslet han ned den bratte sjøveien sin og rodde ut på brådypet.

Men jenten skyndte sig til Rødkammerset og tok en skrott på størrelse som hun selv og et høvelig hode og bar det inn på stuen, klødde kjolen og hodetørklæet sitt på liket og gildret det op på benken innved bordet.

Så gav hun det nål og tråd og la silken risen hadde gitt henne, mellom hennene på det. Visste en ikke bedre, måtte en tro det var jenten selv som satt der og sydde.

Siden skar hun sig i lillefingeren og dryppet tre dråper blod på liknelset, og hver dråpe fikk makt til å svare «straks» en eneste gang.

Og jenten raspet sammen så meget hun kunde få med sig av den aller fineste gullstasen, tullet tett med klær om sig, tok sekken og krøp inn i den utenfor Blåberget og snørte igjen.

Ikke før var hun ferdig, så kom risen. Han skjøv kokningen inn gjennom stuedøren, gikk ut og tok sekken på nakken og stampet i vei.

Halveis ned uren stanset han.

«Denne gang vil jeg se det hun har puttet i sekken,» sa han.

[65] «Du ser i sekk,» skrek jenten innved øret hans, og risen trev børen og la i vei.

Men da han nådde sandfjæren, fikk han slik brennende lyst til å gløtte i sekken, og han til å fikle med mulebandet.

«Du ser i sekk,» ropte det og han kjente målet til brura si.

«Det var da snuten til aua på dig,» mumlet han og trampet videre med børen på nakken.

Da han nådde bislaget og umulig kunde se åpningen i Blåberget, hev han sekken på trammen.

«Nu vil jeg handfare innholdet,» mumlet han for sig selv, «for her kan hun da umulig se mig.»

«Du ser i sekk,» skrek det hvast innved øret hans, og risen blev så skremt at han la på sprang det fortteste benene bar ham, og stanset ikke før han nådde uren under Blåberget.

Mannen og kjerringen og begge de hjemkomne døtrene drog sekken i hus og fikk frem yngstedatteren og alt sølvet og gullet hun hadde med sig fra Blåberget, og det var ikke gråt og låt i huset den kvelden.

Da risen kom trampende inn på stuen hos sig selv, stod ferskfisken urørt i [66] stampen, slik han selv hadde satt den fra sig, og vannet hang og fosskokte over varmen på gruen.

Men ved bordet satt hun som brur skulde bli, og strisydde på brukkjolen og åtte hverken sans eller tanke for annet.

«Får jeg mat snart?» spurte risen, han tok på å drive att og fram på stuegulvet.

«Straks,» sa den første blodsdråpen.

Vannet kokte, og risen drev, og ergere og ergere blev han.

«Får jeg mat snart?» spurte risen igjen, og han var ikke blid i røsten.

«Straks,» svarte den andre blodsdråpen.

Ennu drev han en stund, og vannet kokte vekk, og varmen sluknet under gryten.

«Jeg spor om jeg får mat snart!» skrek risen og var så sint at hårene reiste sig på hodet hans.

«Straks,» svarte den tredje blodsdråpen.

«Jeg skal gi dig straks!» freste han og drev hun som brur skulde bli, en under øret så hodet trillet bortover gulvet.

Men da han skjønnte at jenten hadde narret ham og klædd klærne sine på [67] en død skrott, blev han så harm at han sprakk i småbeter og blev til sten. Og slik ligger han inne i Blåberget, og tror du mig ikke kan du spørre min nabo som er klokere enn mig.

Og snipp snapp snute, nu er eventyret ute.

Gutten som fulgte efter matmor sin til Hekkelsfjell

[68] Det var en gang en velstandskjerring som var ute for å høre sig om efter tjenestegutt. Men alle hun spurte sa tvert nei, for hun hadde ord på sig for å være trollkjerring.

Langt om lenge fikk hun da tak i en som var villig til å komme.

«Men jeg har slik en lei vane,» sa gutten, «og det er kanskje likest jeg melder fra om det på forhånd.»

«La mig få høre hvordan du har det da,» sa kjerringen.

«Ja det er det, at jeg sover med åpne øine og glaner så stygt i søvne at jeg kan skremme både vett og forstand av alle som ser mig,» sa gutten.

[69] «Er det ikke verre vane du har å trekkes med, har det ingen nød,» sa kjerringen. «Du sover i drengstukammerset, og jeg har sengen min i gammelstuen, og ikke ser jeg dig og ikke ser du mig, så den glaningen din skal ikke plage nogen av oss,» sa hun.

«Men jeg har nok en lei vane til, jeg,» sa gutten; «for innimellem så sovner jeg ved matbordet. Og kommer det nogen og snakker til mig da, fyker jeg op i usinne, og slår og spenner og bærer mig verre enn en olm stut, og gir mig ikke før det flyter blod, så meget du vet det, om galt skulde hende, at jeg sovnet ved matbordet i ditt hus.»

«Den vanen blir det verre å bære over med,» sa kjerringen; «men karshjelp må jeg ha på gården min, så jeg får vel friste å feste dig på trass av de slemme vanene dine.»

Da tiden nærmet sig jonsok, slapp kjerringen alle melkekyrne sine på beite i den frodigste engslåtten. Tjenestgutten trodde at matmor hans hadde fått en alvorlig skavank på forstanden og tok og jagde krøtturte ut av engen; men hun sa de skulde gå der, ellers fikk hun ikke godt, [70] gult sommersmør til rette husbonden sin, og det måtte hun ha til jonsok, sa hun.

Men gutten undret sig på hvadslags kar rette husbonden var, og hvor han åtte hjemme siden han aldri viste sig på gården.

Da jonsokkvelden kom, fikk kjerringen det brenntravelt med å kjerne den fete rømmen. Og da smøret var verket, la hun det i en fint utkrota smørkanne, og kannen knyttet hun inn i en damaskes serviett.

Så gjorde hun fra sig alt stellet innen og utendørs, og ropte tjenestgutten inn til kvelds. Han vilde vel helst være sammen med annen ungdom en slik kveld, sa hun, så for henne kunde han gå dit han selv vilde, når han hadde spist fra sig.

Men best gutten satt og godgjorde sig med maten, sovnet han med hodet mot bjelkeveggen bak sig og glante stygt med vidtåpne øine.

Kjerringen blev både harm og lei sig. Ikke torde hun snakke til gutten eller

prøve på å få ham våken på annen vis; og tiden led alt så langt at hun måtte bli ferdig med sitt, for den karen hun skulde [71] fare til med sommersmøret, tålte ingen unødige somling hos den som stod i hans tjeneste.

Og gutten satt der med vidtåpne øine og glante på at kjerringen lauget og klædde sig som til høitidsferd, smurte rømmefett i håret for å få det til å ligge glatt etter hodeskallen og dynket sig med godluktenes vann, så det duftet verre enn i selveste kirken en prekensøndag.

Da det var undagjort, hentet hun de to nye soplimerne han hadde laget, valgte ut den høveligste, og smurte skaftet inn med fett fra smurningshornet som lå på peishyllen. Så trev hun knyttet med smørkannen, tredde det inn på venstre armløkken, [72] og satte sig overskrevs på soplimerne og sa:

«Herifrå og til Hekkelsfjell, hit igjen i morra.» Og dermed så fór kjerringen opigjennem skorstenspipen så det pistret og pep i soplimerne.

Gutten spratt op fra benken, trev den andre limen og klinte fett på skaftet fra smurningshornet. Så tok han en diger treklubbe i høire neven, satte sig over skrevs på limen, slik kjerringen hadde gjort, og sa:

«Herifrå og til Hekkelsfjell, hit igjen i morra.»

Og op gjennom skorstenspipen bar det med ham og ut i løse luften, så han var nær ved å miste både sans og samling, så fort gikk det.

Foran ham fløi det en svart flokk med trollkjerringer med hvite knytter tredd inn på armløkkene, og gutten tok på å skjønne hvad rette husbonden var for en kar.

Nordover bar det over hav og over land til de kom til et fjell med en mektig flammende ildslue på toppen. Der satt den onde i en rummelig kubbestol med ryggen mot flammen, og trollkjerringene hoppet av limene, og i rad bar de frem sommersmøret, den ene efter den annen.

[74] Sist i raden kom tjenestgutten med klubben i neven. Da han nådde frem til kubbestolen, sa han som i den satt:

«Ka e' det du har i din benkombang?»

«Tetta,» svarte gutten, for det hadde kjerringen foran ham svart.

«Bring hit!» sa den onde.

Dermed så svinget gutten treklubben, og av all sin makt slengte han den midt i fjeset på hinmannen, så tennene skranglet i hausen på ham.

Siden gjorde han ikke veien lang til dit limen lå, hev sig op på den og bød den å føre ham dit han kom fra.

Den lystret befalingen; men bak sig hørte han jammer og gråt fra alle trollkjerringene, som nu måtte ta straffen han skulde hatt.

Da gutten vel var fremme, tok han det hans var, og rømte vekk fra tjenesten og trollkjerringen så fort føttene vilde bære ham.

Og snipp snapp snute. Her er eventyret ute.

Tredokka

[75] Det var en gang en ung mann som blev munk fordi han ikke kunde få henne han var glad i.

Han var flink til å skjære i tre, og klosterforstanderen satte ham til å skjære ut helgenbilleder til klosterkirken. Først skar han ut de små helgener som skulde pryde veggene. Så skar han ut de store helgener som skulde pryde altrene. Og sist skar han ut en madonna med Jesubarnet på fanget til hovedalteret.

Men da alt var ferdig, var det enda en høvelig bete tre tilovers, og munken tok og skar ut en tredokke i hennes liknelse for hvis skyld han var gått i kloster.

Han malte dukken blå som madonnas [76] kjortel, og forgylte den av gullet som var igjen efter strålekransen om Jesubarnets hode. Ansiktet malte han blekrødt som bladene på en villrose, og håret gult som modent korn om høsten.

Så satte han dokka på hovedalteret ved Jesubarnets føtter; og alle som søkte

dit for å bøie kne for det helligste, så mere på dokka enn på Guds mor og hennes velsignede lille sønn.

Og når prestene stod ved alteret og løftet brødet og vinen i innvielsens hellige øieblikk, var det dokka blikket dvelte ved, så de hverken sanset kordrengens ringlen med sølvbjellene eller kirkeklokkens tre alvorsfulle klemt forkynte at nu var underet fullbyrdet.

Men om natten, når alle i klosteret sov, listet munken sig inn i kirken. Og i lyset fra den stedseblendende lampe foran høialteret stirret han på liknelsen av [77] henne han hadde kjær og ikke kunde glemme.

Natt efter natt stod han der fortapt i synet, og sanset ikke at hans egen sjel flyttet ut av ham og inn i tredokka. Den blev fagrere og fagrere og som en levende å se til; men selv lignet han vinterens hvite sne.

En tidlig morgenstund munkene kom til kirken for å høre messen, fant de ham kald og stiv foran alteret.

De tok og strakte ham på likstrå, og la ham i kiste.

Og da alle i klosteret holdt ham for å være en hellig, blev kisten satt i høikoret natten over. Abbeden satt selv vakt, for han elsket den unge munken, som hadde prydet hans kirke så skjønt at det spurtes fra kloster til kloster all verden over.

Men hvordan det nu var eller ikke var. Da klokken nærmet sig tolv, duppet abbedens hode ned mot brystet, og øielokkene lukket sig i blund.

I det samme gled kirkedøren på klem. Den onde smøg inn og rant som en kullsvart skygge langsmed kirkeveggen frem til høialteret og snappet tredokka.

«Å sjelen min!» stønnet den døde og reiste sig i kisten.

[78] Abbeden skvatt våken. Han så den onde, og stanset ham i kraft av sin høie stilling og den myndighet kirken hadde utrustet ham med.

«Tre frem av mørket og gi fra dig ditt rov, for han som her hviler var i levende live en hellig mann, og hans sjel tilhører Gud, og ikke dig, du mørkets onde ånd,» sa abbeden.

«Der lögster du godt!» sa den onde. «Det var tredokka og ikke ham du

nevnte, han tilbød. Og du som er så hellig, vet saktens at menneskene ikke skal ha fremmede guder foran ham.»

«Så står det skrevet, og så er det sagt,» svarte abbeden. «Likevel byder jeg dig i kraft av korset jeg nu løfter mot dig. Gi dokka fra dig.»

«Der har du den!» skrek den onde og slengte den mot gulvet, og den døde seg tilbake i kisten og lukket øinene.

Men ned fra veggene og fra altrene kom alle helgenene.

«Han har skåret oss til pryd for dette hellige hus, og vi skylder ham takken for at vi er til,» sa de, og slo krins om den døde og om dokka, så den onde blev utenfor.

«Det nytter ikke hvad dere så finner på, sjelen er min!» sa den onde.

[79] Da kom Guds mor fra høialteret med Jesubarnet på armen, tok dokka og la den i armene på abbeden.

«Den har stått ved mitt barns føtter,» sa hun, «og min vilje er at du skal gjøre en kiste av ek med et lønrum under leddiken. I det skal du legge dokka, som gjemmer sjelen til ham som har skåret oss; og der skal den bli til et uskyldig barn finner den og løser den ut.

Men kisten skal du fylle med gull og med sølv så meget den kan bære uten å synke. Og så skal du skyve den fra land [80] og la den drive for vind og havets bærer dit den selv vil.»

«Det skal skje som madonna befaler,» sa abbeden.

Den onde ånd vek, og Guds mor og alle helgenene gikk hver til sin plass, og det falt fred over kirken.

Hvor lenge kisten drev om på det store, urolige hav skal her være usagt.

Men da den blev funnet nederst i fjæren i et fremmed land, langt fra det klosteret lå i, var den ormett og overgrodd med skjell og slimet grønske.

Det var en fisker som fant den. Han tok og skrapte den ren og bar den op i hytten sin, og med møie og stort besvær fik han lirket op låsen. Gullet og sølvet tømte han i en haug på gulvet, og den skrøpelige kisten satte han i en krok oppe

på loftet.

Fiskeren kjøpte sig gård og grunn for pengene havet så uventet hadde bragt ham; og den fattigslige hytten solgte han til en enke som hadde en eneste sønn og ingen datter.

For å skaffe mat til sig og gutten tinget enken sig arbeide hos en skredder. [81] Der satt hun og sydde fra årle morgen til sent på kveld, og den vesle farløse gutten hennes fikk tidlig lære å gå og stulle for sig selv. Somme dager falt tiden lang for ham, især når det var ruskevær og han måtte holde til innendørs.

Men i solskinn og tørt vær blev tiden hellere kort.

Så hendte det en dag han drev og lekte ute på gressbakken, at det blev slik forferdelig mørkskodde. Den kom veltende ute fra storhavet, og gutten blev så vettskremt at han sprang inn og skjøv slåen for døren.

Men skodda kom efter og stod som en grå, ullen vegg rundt huset, og ingen var det til å berge ham.

Han sprang op loftstrappen og bort i den ene kroken på stueloftet. Der stod en eldgammel kiste. Den var så ormett og skrøpelig, at han som solgte hytten til dem, ikke vilde ha den med, og så hadde gutten fått den til å gjemme lekene sine i, og han var blit svært glad i kisten.

Han rev op lokket og la sig så lang han var mellom alle lekene, og lå dørgende still.

Men så orket han ikke mere ligge der som en annen stukk. Han tok på å sparke [82] med benene mot gavlen under leddikken; og best han sparket, gled gavlen til side, og gutten stirret inn i et lønrum, og i lønrummet lå en vakker dokke laget av bare tre.

Han grep om henne med begge nevene og krystet henne fast mot blusebarmen.

«Jeg er så redd at skodda skal komme og ta mig, og det er ingen hjemme til å berge mig,» klaget han og tok på å storgråte.

«Nei, gråt ikke er du snild, jeg skal jage skodda,» sa tredokka og spratt frem

av kisten, trippet over loftsgulvet og kløv snøgt op i vinduskarmen. Der stod den stram som en soldat og truet med begge de små hendene sine mot den ulne, grå veggen utenfor vinduet og sa:

«Skodda, skodda hut dig heim
bånet lig på bål og breinn.»

Ikke før var ordene sagt, så revnet skoddeveggen, og i fykende fart jog mørkskodda utover havet, dit den var kommet fra. Og dagen blev klar og vakker igjen med sol og blå himmel.

Gutten krabbet op av kisten, tok tredokka ^[83] og så nøie på den i dagslyset fra vinduet. Den var blåmalt med brede gullforgylte border på kjolen; men ansiktet dens var blekrødt som bladene på en villrose.

«Kan ikke du bli med ned og leke med mig, det er så stuslig å være alene hele dagen mens mor min er borte på arbeide?» bad gutten.

«Det vil jeg gjerne,» sa dokka.

Og han tok henne med sig og satte henne på kjøkkenbenken og delte maten sin med henne.

Siden lekte de, og slik morsom dag hadde gutten ikke hatt.

Da det led til den tid moren skulde komme, blåste dokka på ansiktet til gutten, og han sovnet der han satt. Men dokka sprang og la sig i lønrummet i kisten oppe på loftet.

Om kvelden da moren kom fra arbeidet, lå gutten hennes og sov på kjøkkengulvet. Hun prøvde å få ham våken, men han sanset hverken henne eller maten hun hadde med til ham, men spurte efter en tredokke, og gråt sig i søvn, da hun ikke kunde finne den til ham.

^[84] Moren trodde han ørsket i feber, og lå våken hele natten av bare angst for at han skulde bli syk og dø fra henne. Og da hun gikk på arbeide om morgenen, satte hun frokosten hans på et brett ved sengen og slo korstegn over barnet sitt, at Gud og hans hellige engler skulde våke over ham mens hun var borte.

Hver morgen straks gutten våknet, kom tredokka trippende ned loftstrappen. Hun hjalp ham med å reop sengen og sope gulvet og var hos ham hele dagen. Men når kvelden kom, blåste hun på gutten før hun sprang og gjemte sig i lønrummet, og han husket aldri på å fortelle mor sin om den snilde lekekameraten han hadde fått.

Slik gikk det en tid; men så bad tredokka en dag gutten sette sig på fotskamlen og lukke begge øinene.

Han gjorde det, og da han åpnet dem igjen, var han i en stor, deilig kirke.

Rundt veggene og på alle altrene stod det menn og kvinner skåret i tre. De glitret av sølv, de skinte av gull og gnistret av kostelige stener. Vakrest var [86] Guds mor over høialteret og det lille Jesubarnet hun hadde på fanget.

«Vil du lære å skjære slike bilder?» spurte tredokka,

«Det vil jeg!» sa gutten. «Jeg skal skjære en madonna, og hun skal ligne dig, for du er den allervakreste.»

«Se dig nu godt om, så du minnes det du har sett,» sa tredokka, og så var de hjemme i stuen igjen.

Men fra den stund snakket gutten ikke om annet enn den pene madonnaen han skulde skjære i tre, og en dag det regnet, tok dokka ham med sig op på loftet. Der stod det en høvelig treblokk, og alskens redskap til å skjære med lå rede til bruk.

Dokka viste ham alle grepene, og da han var skapt hendig, gikk det makeløst fort med å få lært ham kunsten.

Madonnaen vilde han ha slik han selv så den inne i sig. Den lignet på en prikk tredokka, bare at ansiktet dens var mere uskyldig vakkert.

Da den var ferdigskåret og malt og forgylt, [87] bar han den ut på gressbakken så solen kunde skinne på den. Og så vakker var den, at småfuglene sanket sig om den og trillet og sang av fryd, og blomstene svaiet og nikket til ære for den.

Men tredokka sa:

«Nu har jeg løst ut evnene dine, og alt du skaper i tre til Guds ære skal lykkes for dig. Ta nu madonnaen du er så glad i, og gi den til kirken.

Men mig skal du grave en grav til på kirkegården og legge mig der og få presten til å læse syv messer for min bundne sjel. Den er trett og lenges efter hvilen hos Gud.»

Gutten skjønte slettes ikke hvad dokka mente med å være trett. Selv tenkte han på alt han skulde skjære i tre, og at det fikk være slutt med å leke vekk dagene til unyttet.

Han gjorde som tredokka bad ham. Madonnaen gav han til kirken, og tredokka grov han grav til ved kirkemuren, strødde blomster i graven og la dokka ovenpå dem.

Men da presten læste den syvende messen, kom det en liten fugl op av graven. Et kort lite blunk satte den sig på skulderen til gutten, så fløi den rett op mot himmelblået.

[88] Da gutten skulde fylle graven med jord var dokka borte. Det lå bare noget malt støv og glitret ovenpå blomstene. Og gutten skar en vakker støtte og satte på graven.

Og snipp snapp snute, her er eventyret ute.

Makt mot makt

Det var en gang en mann som hette Johan Aronsa; han åtte gard og grunn og en fin galeas, og var regnet for en velstandsmann i bygden hvor han hørte til.

Husmannen hans hette Andreas, og plassen hans lå på neset tett ved den

gamle, nedlagte kirkegården, og det sagdes folk imellem, at kjerringen hans Andreas brukte dauingene til å gå ærend for sig når hun fikk imot nogen og vilde øve hevn.

Hver eneste vinter reiste han Johan Aronsa til Lofoten og saltet klippfisk i galeasen sin; men hvordan det nu var eller ikke var, så hadde blankeste lykken forlatt ham. Enten møtte han havskodda ute på Vestfjorden, og måtte ligge stille ^[90] med skuta; eller så døde en av karene ombord, mens resten av mannskapet gikk og hanglet og dugde til ingenting når det gjaldt som mest å arbeide på spreng for å berge last i skuta den korte tiden fisket varte.

Så var det en vinter han lå med galeasen sin i Skroven og saltet fisk. Som vanlig hadde havskodda sinket ham så han nådde ikke frem før gjæveste fisket var over. Men han hadde da håp om å få full last, selv om han måtte betale overpris de dagene det var knapt om fangst; og mannskapet hans var ved helsen, så lenge det varte.

Tidlig en fredag morgen han Johan Aronsa stod innved skanseklædningen og så på fiskerflåten som rodde ut til garnsettene, fikk han øie på en ottringsbåt hvor alle ombord fra høvedsmannen og nedover til halvkaren var kufteklædde finner.

I det samme ottringen rodde forbi galeasen, slapp høvedsmannen grepet om åren og pekte op i riggen på skuta og skrålte:

«Nei sjå på dem, glunta! Eg undres riktig på ka skipperen vilde sagt om han hadde visst kaslags følgesvenner han har fått med ombord i skuta.»

^[91] Det var ikke mørkere enn at han Johan Aronsa kunde lese nummeret på båten, og da den på innroren la til galeasen for å selge fangsten, bød han høvedsmannen bli med sig ned i kahytten og få sig en dram og en kringle å bite i attpå handelen.

Der var ikke nei i finnen sin munn, kan du vite. Han tømte dramglasset han Johan Aronsa satte foran ham, og takket for skjenken. Men kringlen stak han inn på barmen.

Men da skipperen fylte i på nytt og bad ham værsgod ta den attpå, glante finnen ned i brennevinet før han drakk.

«Du har fleire med dig ombord i galeasen din enn du sjøl veit om,» sa han og stilte forsiktig glasset fra sig på ytterste bordkanten.

«Har jeg det!» sa han Johan Aronsa, og bad finnen komme ombord til ham om søndags formiddagen. Det var noget han gjerne vilde tale ved ham om; men idag var det ikke stunder til det.

Finnen svarte hverken ja eller nei; men da søndagen kom lot han Johan Aronsa mannskapet sitt få landlov, og han var alene menneske ombord da finnen kom tuslende op leideren.

[92] De gikk straks ned i kahytten og satte sig til å tygge skrå og prate om alt og ingenting.

Men best de satt, tok han Johan Aronsa til å spørre og grave efter hvad det var finnen hadde sett oppe i riggen på galeasen torsdag morgen han fór forbi skuta på utror.

«Det e' nokken som vil deg ondt,» sa finnen. «Du har fått følge av dauinger ombord, eg såg de fór og klattra oppe i riggen på skuta di.»

Nu skjønnte han Johan Aronsa hvorfor blankeste lykken hadde forlatt ham, og han bad finnen nevne navnet på den eller dem som vilde ham så ondt. Men finnen svarte at det lå utenfor hans synskrets, og han kunde ingenting si.

[93] Men han Johan Aronsa var ikke den karen at han gav op på halvveien, han fristet finnen med å love ham en kagge med godt drikkendes, og da greidde ikke finnkallen stå imot lenger.

Men hvad han enn så, og hvad han enn hørte, så måtte skipperen hverken røre hånd eller fot, og slettes ikke fikk han oplate sin syndige munn til et eneste ord, for gjorde han det bragte han ulykke over dem begge, sa finnen. Og han Johan Aronsa lovde det.

Straks spratt finnen op på stående fot og tok på å gjeike og summe som en humle på lag; og samtidig snurret han rundt i rundt på samme flekken, så det rent tok til å svimre for øiesynet til ham som satt og så på.

Men best det var seg finnkallen sammen, og før skipperen fik sukk for sig lå kufta midt på kahyttsgulvet, men finnen selv var ingensteds å se.

Det var ikke fritt for at han Johan Aronsa kjente fælsken gro op i sig der han satt. Men heldigvis hadde han bitt sig en durabelig skrå før finnen la i vei med trolldommen sin, og det kom vel med nu han hadde forpliktet sig til å sitte dørgende still, hvad det så skjedde inne hos ham.

[94] Lenge satt han, og ingen lyd hørtes uten sjøen som skvalpet mot skuten, og klokken som pikket i vestelommen hans. Han valt skråen fra kjake til kjake, og en lang stund lot han den ligge og svi under tungespissen, for det tok på forstanden å sitte der ørkesløs og nidstirre på den tomme kufta uten å kunne fatte eller forstå hvor det var blitt av finnkallen.

Men verre enn alt var at han fikk slik brennende lyst til å ta bort på kufta, og han var just i ferd med å rekke ut hånden, da finnen med ett stod lyslevende fremfor ham.

«Nu kunde du ha gjort oss begge uløkkelig,» sa finnen, han var blåblek i ansiktet og drivende våt som et sjølik å se på. I høire neven holdt han en mørken benknoke, men om den var av folk eller av krøttur kunde ikke han Johan Aronsa avgjøre.

Finnkallen seg ned på krakken innved bordet og synte frem knoken. Han hadde funnet den nederst i kjølsvinet på galeasen, og det var hun Sebuline, kona til han Andreas nede på neset, som hadde truet mannen sin til å legge den der. Det skulde være lønn som forskyldt fordi hun støtt blev nektet arbeide oppe på [95] gården; men han rådet skipperen til at la være med å tirre henne, for hun stod i pakt med de døde og hadde lett for å hevne sig.

«Du er nu ikke så nyfødt du heller, der du sitter,» mente han Johan Aronsa, og vilde finnen, greidde han sikkert å fri både skipperen og skuta fra trolldommen til den gamle, tannløse kjerringen. «Det kosta liv for liv det,» svarte finnen.

Men skipperen sa som sant var, at det måtte hun Sebuline være vidende om på forhånd, så ikke rettere enn han kunde skjønne, kom det bare an på hvem som var den sterkeste av de to: finnen som her satt, eller trollkjerringen hjemme på neset nedved den gamle kirkegården. Og lønn skulde han få som opveiet umaken, og selv fikk han avgjøre om han vilde ha den i drikkendes eller i

singlendes.

Så gikk de op på dekket, og finnen tok en favnvedski og kløvde en sprekk i den og stakk knoken i sprekken, spyttet tre ganger på vedskien og slengte den på sjøen.

«Nu farer den med døden til ham som la knoken i kjølsvinet på galeasen din,» sa finnen og lo.

[96] Men han Johan Aronsa sa ingenting, han bare stod og så etter favnvedskien som stimet ut vågen så fort at kjølfaret ikke vant å lukke sig efter den for den var ute av øiesynet.

De gikk tilbake til kahytten, og finnen fikk lønnen de var blitt forlikt om, og så skiltes de for den gangen.

Men på Balstad i Vestlofoten satt han Andreas med begge føttene til knes i sjøen og sprettet op fisk og slengte den op på fjæren. De var kommet søkkkladd på land og hadde det mere enn travelt med å få fangsten hengt på hjell før kvelden. Det var enda slikt vakkert solskinn den dagen, og havnen lå blank som et glasspeil.

Han Andreas skottet som snarest op fra arbeidet og fikk se en favnvedskie som i full fart kom stimende inn vågen og pekte dit han satt.

Nu var ikke han Andreas dummere karen enn at han godt forstod hvad ærend den fór i, og han reiste sig stølbent fra stenen han satt på for å berge sig inn på det tørre, så den ikke nådde ham med føringen den bar.

Men føttene hans var stive av det kolde vannet, og fjæren var sleip av grønske og [97] tang og av alt fiskesloet. Han tumlet overende og stupte så lang han var uti sjøen.

I samme blunket var favnvedskien der. Den traff ham midt i brystet, og han Andreas fikk bare sagt «au», så lå han der like livløs som et stykke drivtømmer stormen setter tillands.

Dødsbudet nådde først han Johan Aronsa, og han skikket det videre i brev hjem til konen sin og bad henne bære det frem til Sebuline på nesset.

Men samme dagen brevet nådde frem, kom hun Sebuline fykende inn på stuen til konen hans Johan Aronsa og sa hun trengte ikke å bry sig med noget bud til henne. Sebuline visste alt for vel hvad det stod i brevet, og hvem det var som hadde sendt døden til han Andreas hennes. Men hverken han som gjorde det, eller han som bad ham om det skulde gå ustraffet ut av leken.

Dermed fór hun på dør, trev skiene sine og satte utfor bakken så sneen føk om henne.

Natt til torsdag i samme uken brevet var kommet, gikk Sebuline inn på gammelkjergården med en tendt fjøslykt gjemt under forklæet. Sommesteder lå [98] der sne og sommesteder var den blåst vekk så gravene lå bare. Hun gikk og lyste mellem alle de sammensunkne gravtuene og tok op tre benknoker som hun puttet i lommen på ytterstakken.

Dagen efter var hun olm og ikke til å være i hus med for skikkelig folk, og da det blev kveld strøk hun til ildhuset og gjorde op varme under storgryten som hang i grusteinen full av vann. Så tok hun en benknoke op av lommen, den var fast og glatt å ta på, og hun gløttet så vidt på den i skjæret fra varmen før hun slapp den opi gryten.

Akkurat i det samme boblet i kok, gled ildhusdøren op, og en høi, rak kar i blå dyffels klær stod i åpningen.

«Hvorfor uroer du mig?» spurte han.

«Du skal ta hjelperne med dig og fare til Skroven og bære hevn på den finnlurven som sendte døden til han Andreas, mannen min,» sa hun Sebuline.

«Det makter jeg ikke, han er sterkere enn mig og mine hjelpere,» svarte dauingen.

«Så hut dig dit du kom i fra!» hujet Sebuline og trampet i jordgulvet; og dauingen svev bort, og døren gled igjen.

Men Sebuline famlet ned i stakklommen [100] efter en knoke til. Den var gråskimlet og ru å ta på, og hun heftet sig ikke med å se på den, men hev den op i gryten så vannet skvatt. Så satte hun sig på krakken foran grusteinen og nørte på

varmen til vannet fosskokte.

Døren gikk op, og en mann i mørke vadmelsklær med isgrått hår og skjegg stod i åpningen.

«Hvorfor uroer du mig?» spurte han.

«Du skal ta helperne dine med dig og fare til Skroven og bære hevn på den finnlurven som sendte døden til han Andreas, mannen min,» sa hun Sebuline.

«Det makter jeg ikke, han er sterkere enn mig og mine helpere,» svarte dauingen.

«Så hut dig dit du kom i fra!» hujet Sebuline og hyttet mot ham med knyttneven, og dauingen svev bort, og døren gled igjen.

Atter stakk hun hånden ned i lommen og halte frem den siste av de tre benknokene hun hadde hentet på kirkegården natten før. Den var morken og grønn av elde, og hun slapp den op i gryten til de andre to.

I det samme spratt døren op, og en olding i kofte og svart hundskinnslue trukket nedover ørene stod i åpningen.

[101] «Hvorfor uroer du mig?» knurret han.

«Du skal ta helperne dine med dig og fare til Skroven og bære hevn på den finnlurven som sendte døden til han Andreas, mannen min,» sa Sebuline.

«Hvad byr du mig for umaken?» spurte dauingen.

«Sjelen til finnlurven straks du har nådd ham med hevnen, og Johan Aronsa sin når jeg får pint den ut av kroppen på ham,» svarte Sebuline.

«Jeg har nok med den ene,» sa dauingen og kvarv bort fra åpningen.

Men om finnen som hjalp han Johan Aronsa, er det det å fortelle, at samme natten hun Sebuline drev og mante frem dauingene, kom han tumlende ned i kahytten til skipperen.

«Du må våkne nu, Johan Aronsa, for nu står det om livet for oss begge!»

Og så fortalte han at hun Sebuline hadde løst alle landdauingene, og at de alt var på veien med hevn.

Men han Johan Aronsa var ikke lett å skremme.

«Jeg har den tiltro til dig,» sa han til finnen, «at du er kar for å reise makt mot makt. Og legger du nu godviljen til ^[102] og frir oss ut fra hekseriet hennes Sebuline, kan du selv bestemme lønnen, og attåt skal du få sølvklokken min og kjeden den henger i.»

Han fikk vel forsøke da, mente finnen, men skipperen måtte bli med ham i land nu straks på timen.

De rodde bort til neset som lå og tok av for sjøbrottet fra Vestfjorden, og finnen satte sig ytterst på svaberget; men han Johan Aronsa satte sig mellem nogen store stener et lite stykke ovenfor. Det var mørkt med en smal sigd av nymåne og stjernelys.

Så tok finnen på å mane. Han gjeiket og rugget med kroppen i takt med gjeikingen, og om en stund stakk en draug hodet op av sjøen, og morilden lyste inne i den tomme hausen hans.

«Hvorfor uroer du mig?» knurret den.

«Du skal ta alle hjelperne dine med dig og fare ut på Vestfjorden og stanse den hærs karen av landdauinger som nu er på veien hit,» kommanderte finnen.

«Det makter jeg ikke,» svarte draugen og sakk ned i sjødypet.

Men finnen tok på å mane og gjeike og rugge med kroppen som om ingenting var hendt, og langt om lenge kom en ^[103] draug fossende inn vågen så fort at morilden lyste som varme i kjølfaret dens, og satte kursen mot neset der finnen satt.

«Hvorfor uroer du mig?» knurret den.

«Du skal ta alle hjelperne dine med dig og fare ut på Vestfjorden og stanse den hærs karen av landdauinger som nu er på veien hit,» kommanderte finnen.

«Det makter jeg ikke,» svarte draugen og bråsnudde og fosset ut på dypet dit den kom i fra.

Finnen vrenge luen av sig og tørket svetten på foret, han var nåblek i ansiktet, og tennene hakket mot hverandre, slik skalv og bevret han.

«Jeg legger en dunk brennevin og gullringen jeg bær på fingeren attåt sølvklokken, om du nu gjør så vel at du tar dig sammen og frelser både dig selv og mig,» lokket han Johan Aronsa oppe fra stenene der han satt og glante på skremslene.

Finnen pustet tungt noen ganger, og så tok han til å gjeike og mane igjen meget myndigere enn før. Det tok på å bryte ute på båene, og fiskerflåten inne på havnen hugget og slet i fortøiningene. En fæl, gammel draug, overgrodd med tare og skjell, kom baksende inn vågen så sjøen stod i kok om den.

[104] «Hvorfor uroer du mig?» freste den, da den nådde frem til nesset.

«Du skal ta alle hjelperne dine med dig og fare ut på Vestfjorden og stanse den hærs karen av landdauinger som nu er på veien hit!» kommanderte finnen uten det minste skjelv i stemmen.

«Hvad byr du for umaken?» spurte stordraugen.

«Sjelen til henne som skicket hæren,» svarte finnen; og draugen gliste i flir og fosset ut på havsdypet.

Men finnen satt igjen på svaberget og hoiet av glæde over at hevnen snudde sig mot henne som sendte den.

Dagen efter, da fiskerflåten nådde ut til garnsettene, var havet som strødd med knuste likkistefjøler og digre tarelegger. – Og de som åtte forstand til å tyde det skjulte, så straks at her hadde i nattens mulm og mørke stått et slag mellem de døde på landjorden og alle dem havet hadde tatt, og det var ikke vanskelig å se at draugene hadde gått av med seiren.

Da fisket var slutt, og han Johan Aronsa for fin bør kom seilende hjem med galeasen ladd av saltet fisk, fikk han vite at samme uken brevet med dødsbudet nådde [105] frem, hørte de en natt slik jammer og gråt nede på nesset. Og straks det blev lyst, gikk budeien og innleggskjerringen dit for å høre om hun Sebuline selv eller nogen av krøtturte var blitt syke og trengte hjelp. Døren til stuen stod på vid vegg, og det var ikke et menneske å se.

Men fra stuen og ned til sjøen var en bred fure i nysneen akkurat som om

nogen var blitt slept etter føttene. De fulgte faret, og ytterst på vorren lå hun Sebuline med hodet i sjøen. Hun var opklort og blåsvart i ansiktet og død som en sten.

Gutten som giftet sig med huldrejenten

[106] Det var en gang ei ku som var så slem til å reke bort fra buskapen. Aldri blev den med de andre kyrne hjem om kvelden, og kjerringen som åtte den, måtte gå halve natten og mere før hun fant den og fikk dratt melken av spenene.

Men skille sig av med det plagsomme dyret vilde hun ikke, for den var slik en makeløs god melkeku og lett å ha i foret om vinteren.

Så var det en kveld kua som vanlig la sig igjen i marken at kjerringen sendte sønnen sin iver for å lete etter den.

Først gikk han til alle de stedene han visste buskapen hadde for vane å beite [107] når dagen var i hellingen, og for hver haug han kom til, stanset han og lydde etter kubjelle.

Siden la han veien inn i tettete skogen. Det var skumt mellom trestammene og næsten uråd å skimte far etter kufot. Men etsteds måtte jo kua ha stukket sig vekk; og han var ikke den som gav op på halvveien.

Best han gikk der og lokket og lette, kom han til en grønn engslette han aldri hadde visst om. En hel skokk blådroplede kyr beitet på engen i saftig gress som nådde dem opunder buken, og det singlet og sang i sølvbjellene de bar. Og da han skulde se vel efter, var alle hornene knappet med gull istedenfor med messing.

En vakker, lyshåret jente i blå stakk og med dinglende bringesølv i kjolelivet sitt satt på en flat sten og niglodde på ham. Han ruslet bortåt stenen, hilste godkveld og signe hvilen, og spurte om det var henne som var eiermann til alle de

gilde kyrne som gikk og beitet på engsletten.

«Nei, det er mor min sine,» svarte jenten. «Men for å øke unnadrotten bruker vi å ha dem på beite døgnet rundt mens [108] sommeren varer. Jeg gjæter dem om natten her ute i skogen; og om dagen har vi dem i heimehagen, og da ser mor min efter dem.»

«Men vil du ikke heller sitte enn stå?» spurte hun og gjorde plass for ham ved siden av sig på stenen.

Gutten lot sig ikke be to ganger. Han satte sig bredved den vakre jenten. Og da han hadde sittet en stund, spurte han om det ikke var kommet en fremmed ku innimellem buskapen hennes.

Jo – det hadde nyss vært en svart ku med en hvit stjerne i pannen; men den var gått igjen, fortalte hun.

[109] «Men kan ikke du bli her og hjelpe mig å gjæte kuene til det blir lyst,» tagg hun. «Det er så stuslig å være alene i skogen om natten.»

Jo, han kunde da det. Og så blev de sittende der de satt og snakke sammen til dagen rant og soløiet steg op over tretoppene. Så hjalp han henne med å sanke sammen buskapen og jage den på dagbeite i heimehagen.

Da det var gjort, bad jenten ham bli med inn og få sig noget å bite i efter all nattevåken, og trippet foran ham til en bratt fjellvegg. Der stod en dør åpen, og gutten kom inn på et stort hvitskurt kjøkken med frisk, nyhakked briskebar på gulvet.

Alle kjørler og øser og tvarer var av gull, og kakeformene som hang til stas på veggene, og ølkrusene og tallerkene i tallerkenrekken var av gull. Og i den lune kroken ved gruen satt en trivelig kjerring og spant gulltråd på en spinnrokk av bare gull.

Hun reiste sig fra rokken og la forklæet hun hadde over fanget mens hun spant, ovenpå ullkurven.

Så kom hun over gulvet og handhilstes med gutten og bad ham og datteren sin [110] sette sig til bordet. De kunde trenge å få sig mat nu, sa hun.

Gutten gjorde som han blev bedt. Men en slik overdådig opdekning av god

mat og godt drikke hadde han aldri sett for sine øine før, og han åt både lenge og vel.

Da måltidet var slutt, tok han på å be farvel og takke for sig.

Men huldrekjerringen mente han trengte ikke ha slik brennhast med å komme av sted. Kunde han ikke bli hos henne et års tid og hjelpe dem med å gjæte. [111] Hun tok på å bli gammel og stølbent og dugde ikke til å kappfly med de galne kyrne, og fremmed hjelp var ikke å opdrive.

Men vilde han gjøre så vel å bli nu med det samme, skulde han få tre hundre daler i lønn, og en ny vadmelsklædning og nye støvler når året var omme.

Gutten hadde nettop nådd den alder han pliktet ta fatt med å tjene føden til sig selv, og så syntes han han likesågodt kunde ta ved tjenesten hos huldra som et annet sted, og så festet han sig for et år.

Mens sommeren varte, gjætet gutten kyrne om natten. Og da vinteren kom, og buskapen blev satt på bås, var huldrejenta med ham i fjøset og hjalp ham med å stelle krøtturte, og tiden falt aldri lang for ham.

Og aldri kom han i hug det var hulder og ikke kristenfolk han tjente hos, så likt var stellet det han selv var vant ved hjemme hos mor sin. Bare med den forskjell, at hos huldra var alt så meget rikere.

Da året var omme, gjorde gutten sig rede til å forlate tjenesten. Det skulde bli moro å komme hjem til moren og vise [112] frem alle pengene han hadde tjent på det snaue året han hadde vært borte.

Huldrekjerringen satte sig imot. Hun mente ham så vel, sa hun; og lønnen skulde hun tredoble og attåt klæ ham op fra innerst til ytterst, bare han vilde stanse hos henne et år til.

Men gutten sa nei.

Så talte huldra op tre hundre daler i gullpenger og la dem i en fin pung. Og vadmelsklædningen han fikk, var av skinnende gulltøi, så gutten strålte som en [113] sol, da han kom inn i stuen til mor sin og bad freden i huset.

Men moren kjente ham ikke. En slik gullforgylt herremann kunde hun umulig sette frem stol til og be værsgod sitte ned i sin ringe stue, og så blev gutten stående innenfor dørstokken.

Langt om lenge måtte han da si hvem han var; men mor hans sa han fór med løgn og fanteri. Hennes sønn var blitt borte for et år siden, da han gikk til skogen for å lete efter ei svart ku som hadde for vane å gi sig igjen når de andre krøtturte rekte hjem om kvelden.

Da det led på natten kom kua. Men den som aldri kom, det var sønnen hennes.

Men gutten tok på å fortelle alt som var hendt ham. Han viste frem pungen med alle gulldalerne og knappet op den gilde vadmeststrøien og synte frem skjorten hun selv hadde vevd og sydd til ham, og da måtte hun jo tro sine egne øine.

For pengene kjøpte gutten klær til mor sin og vølte om stuen og fjøset, så de mest blev som nybygd å se til.

Men da alt var stelt i stand, blev gutten syk og sengeliggende og mistet både sans og samling. Doktoren sa det var ^[114] ikke redning for ham, og det samme sa signekjerringen mor hans spurte tilråds.

Men mens han lå der maktesløs midt imellem livet og døden, syntes han at datteren til huldra han hadde tjent hos, var inne i kammerset. Hun puslet og stelte om ham så varlig og ømt, og om natten satt hun fremfor sengen hans og gav ham svaledrikk av en gullkopp.

Mor hans hørte det knirket i stolen og i gulvfjelene, og at nogen tok i dørklinken, og hun trodde det var de døde vennene som kom for å følge sønnen hennes gjennom skyggedalen frem til Vårherres trone.

Men den som ikke døde, det var gutten. Han blev frisk og sterk som aldri før, og tok fatt med tungarbeide på jorden.

Og usynlig for alle andre enn ham selv hjalp huldrejenten ham med arbeidet, og hadde med styrkende mat og godt drikke til ham fra huldregården.

Litt om senn tok mor hans på å ane uråd. Det måtte være nogen hun ikke kunde se, som hjalp sønnen hennes med arbeidet ute på marken. Og en dag han drev med å spa om jorden i kålrabihagen og pratet og lo under arbeidet, bøde hun begge ^[115]øresnippene sammen på den svarte hingsten deres og gløttet på sønnen gjennom det tette fakset.

Da så hun at jevnsides gutten hennes gikk en ferm, lyshåret jente og spadde så mulden føk.

Men huldrejenta stanset midt i arbeidet.

«Er det så du vil ha mig til kjerring på gården din, får du forte dig med å kaste stål over mig, for nu står mor din og ser på oss gjennom fakset på hingsten din.»

«Haster det så?» sa gutten.

«Ja stedfester du mig ikke nu, må jeg bort fra dig, og du ser mig aldri mere.»

Da rev gutten tollekniven av sliren og hev den over hodet på jenta, og hun stod der vakker og lys og synlig for alle.

Mor hans satte sig til motverge og vilde han skulde ta et kristent menneske til kjerring; men gutten giftet sig med huldra og levde lykkelig med henne livsdagen til ende.

Og snipp snapp snute her er eventyret ute.

Det røde gullbergslottet i Nordvesthavet

^[116] Det var en gang en mann og en kone som bodde for sig selv på en flat strandstrimmel ute ved storhavet.

Oven om stranden var det et stupbratt fjell med et firkantet, svart hull midt oppe i slette bergveggen. Og fra det hullet trengte det stundom sån jammer og gråt at det var fælt å høre på for dem som bodde det så nært og allikevel ikke kunde nå å rekke en hjelpende hånd.

Utenfor stranden lå et par gressgrodde holmer, og siden var det bare havet og himmelen.

Mannen og konen hadde en go'bonde [117] på stueloftet sitt, for det hadde bodd folk før på den stranden. Men han var av det godlynte slaget og lett å være i hus med. Karianna, den vesle jentungen deres, bar silesup op til ham. Og når moren bakte ovsnbrød, laget Karianna en liten stomp til ham og stakk en fleskebete i midten. Men kors og krone krinte hun aldri på stompen, for da rørte han den ikke, sa mor hennes.

Go'bonden selv hadde Karianna aldri sett, men maten hun satte op til ham, åt han, og når det blev stilt om kvelden, hørte hun han snorket i søvne.

En sommerkveld faren og moren var rodd ut på sjøen efter storseien, og alle krøtturte var lukket inn i fjøset, satt Karianna på haugen et lite stykke fra det ene stuerøstet og stirret på båten og prøvde telle de blanke fiskene de løftet inn over båtripen.

Best hun satt slik og stirret, fikk hun se en veldig drage, som kom brusende over havet og de små holmene like mot den stupbratte bergveggen. Der smatt den inn i det svarte hullet. Og straks blev det slik gråt og jammer at hun vettskremt sprang inn bislagveien [118] og ropte på go'bonden, at han måtte komme og frelse henne.

Ikke før hadde hun ropt, så kom han imot henne; en eldgammel mann i grå vadmelskofte og oterskinns lue på hodet og skjeggkrins rundt haken og kjakene.

Jentungen føk like i armene på ham, og bad og bønnfalt ham om å frelse henne fra den fæle dragen, som nettop var fløiet inn i hullet oppe i berget og nu holdt på å pine nogen der inne.

«Kom og bli med mig til nabomannen min du,» sa kallen; og dermed så tok

han Karianna ved hånden og gikk med henne til haugen hun nyss hadde forlatt. Han banket med høire langfingerknoken mot en stenhelle som lå der, og straks blev ^[119] det en åpning stor nok til at de kunde komme inn i haugen.

Der var det akkurat som en stue, og en minst like så gammel kall satt og skar fliser av et spekelår med tollekniven sin og drakk skjør til.

«Go' kveld, nabomann,» hilste go'bonden.

«Go' kveld igjen,» sa gamlingen. «Du får lete dig framåt og smake på traktementet,» sa han og skubbet spekelåret og skjørbollen bortåt go'bonden.

De satt en stund og gumlet og drakk, så spurte haugkallen hvad det var for et lite krek han var i følge med; og go'bonden sa det var en snerten liten jente som brukte bære op silesup og nybakt stomp til ham. Ikveld hadde hun sett dragen fra gullbergslottet fare inn i hullet oppe i bergveggen, og var kommet springende inn og bedt ham frelse henne fra utysket.

«Å, er du den snilde vesle piken som sitter og leker dig på stuetaket mitt, så vet jeg om dig. Sett dig på fotskammelen min, du, og vær ikke redd. Hit inn våger ikke dragen sig, det kan du være trygg for,» sa haugkallen.

Så fortalte gamlingen henne at lenge før den tid han blev lagt i haug, bodde det ^[120] en sjøkonger på stranden. En gang han var ute på hærferd, kom dragen fra det røde gullbergslottet i Nordvesthavet og røvet sønnen hans; men slottet og alt og alle som var der, hekste han inn i brattfjellet ovenom stranden, så bare ljøråpningen var synlig.

Da kongen kom tilbake fra ferden, så han ikke annet av det hans hadde vært, enn den øde stranden.

Siden flakket han vidt omkring og lette efter dronningen og sønnen sin, men fant dem aldri.

«Er det ingen som kan drepe dragen og frelse kongesønnen?» spurte Karianna og tørket tårene av øiekriken.

«Det krevdes levende menneske til det arbeidet,» svarte begge gjengangerne, og snakket lavmælt sig imellem.

Men Karianna satt på fotskammelen og tenkte på prinsen og gullbergslottet,

til go'bonden reiste sig fra benken og sa at nu var det på tide å gå hjem til sig selv.

Fra den kvelden stirret Karianna flittig mot nordvest efter det røde gullbergslottet. Og når solen seg i hav, trodde hun å skimte det bak de glødende skyer, men sikker på det var hun ikke.

[122] Men solen gikk lavere og lavere over himmelhvelvet, og en dag stirret Karianna fåfengt efter den. Solen steg ikke op, og glansen, som sa henne hvor slottet lå, var sluknet.

Vinteren kom og gikk. Våren kom og gikk. Og halve sommeren var alt forbi, da Karianna oppe fra uren under berghammeren så det røde gullbergslottet. Nær havet hang det, og bak det var himlen som en grønnblank skål, og foran det var en gar av gloende ild.

Det var tårn og tinder på slottet, og på en av tårnkrinsene stod prinsen og vinket til henne.

Hun vinket igjen, først med bare hånden, så med hodetørklæet for å være sikker på at han skulde se hun svarte. Men i det samme tok flammene foran slottet til å blusse og blafre, så prinsen blev skjult. Og da de bleknet, var slottet borte.

Fort kløv hun frem av uren og sprang hjem og fortalte go'bonden det hun hadde sett, og han tok henne med inn i haugen til ham som der bodde.

«Vil du bli med og frelse prinsen, siden det er du som har sett ham?» spurte haugkallen, [123] og Karianna sa at det vilde hun mere enn gjerne, bare nogen vilde hjelpe henne på vei.

Da tok haugkallen et gammelt blankslitt ildstål og la det i neven hennes.

«Ta vare på det, så du ikke mister det på veien,» sa han. «Og når du kommer til slottet, skal du kaste det tvers over dragen, som ligger og sover innenfor ildgaren, og veien til prinsen er fri.»

«Men hvordan skal jeg nå frem dit slottet er?» spurte Karianna, hun tok og puttet ildstålet inn på barmen.

«Jeg skal sjøl seile dig dit,» sa haugkallen og tok på å finne frem sjøklær til sig og go'bonden.

Da de kom ut av haugen, lå det et fint skib innved land. Gamlingene ruslet i forveien ned til fjæren, mens Karianna smatt innom mor sin og sa fra at hun blev borte nogen dager, for hun skulde i vei og frelse prinsen.

Moren slo kors over jentungen sin og gav henne en stomp og en osteskalk med til veimat, og så steg Karianna ombord på skibet.

Haugkallen tok roret, og go'bonden ^[124] passet seilet, og avsted bar det fortere enn vind blåste og fugl fløi.

Best de seilte slik, kom de til en åpen avgrunn. Den var brådyp og tørr for vann. På andre siden avgrunnen lå det røde gullbergslottet tindrende blankt, og prinsen stod oppe på det ene tårnet. Aldeles snehvit i ansiktet var han, og armene holdt han korslagt over brystet.

«Her er min makt ute,» sa haugkallen og slapp rorkulten.

«Men ikke min,» sa go'bonden, og han tok på å mane frem av dypet alt havet gjemte på av fisk og alle slags kryp. Både de fyselige og det ufyselige mante han frem; bare stordraugen selv formådde han ikke å rikke.

^[125] «Vi får greie oss uten den karen,» sa go'bonden. Og så spurte han ⁿ¹ alle dem som var møtt frem, om nogen vilde ta på sig det ansvarsfulle hverv å frakte jenten uskadte frem til gullbergslottet.

«Det får bli mig det,» mælte en diger kveite og valt sig op ved siden av skibet. Men da Karianna vilde sette sig op på ryggen dens, gled den unda.

«Jeg får nok gjemme dig bedre enn som så, når vi har stordraugen imot oss,» sa kveiten og tok og hekset Karianna om til et lite bubberullskjell og la henne i den ene hultannen sin.

Og alt og alle av fisk og kryp og annet levende svor å verge jenten så langt deres makt og evne rakk.

I det samme dukket stordraugen op av havdypet aldeles overgrodd av tang og

skjell.

«Havet skal brenne der du vil renne og svi dig til kull,» skrek han, og slo etter kveiten med en diger skibskjøel han hadde i neven.

«Ikke har du mig, og ikke tar du mig, for jeg vet vei dypere enn du kan komme,» spottet kveiten og stakk tilbunns fortere enn en utskutt pil.

Stordraugen efter!

[126] Og fisk og alt havsens kryp sank de også, avgrunnen fyltes av gloende ild, og havet bevret og skalv, så kallene hadde sin store møie med å berge skibet.

Dypt nede på havsbunnen, dit dagslyset ikke nådde og sol aldri brøt frem, var en smal sprekk i et knudret berg. Bak sprekken var en hule med vegger og tak av glinsende rav.

Kveiten kilte sig inn i sprekken, skapte Karianna om til en havfrue og bad henne bli inne i hulen, mens den selv smatt utenfor til kamp mot fienden deres.

Det varte ikke lenge før stordraugen kom settende med en hær av sjødrauger efter sig. De brukte skibsplanker og digre tarelegger til våben og var fæle å se på.

Men kveiten lå alt ferdig med sin hær. De hadde bare snaue kroppene å forlate sig på, og nogen freste og nogen hugg med tenner og klorte med klør. Somme sprutet giftig eiter og somme pisket med sporden.

Midt i bløtteste gjørmen lå blekksprutmøren og hektet draug for draug med de lange, seige armene sine, mens hval og [127] hvalross, og kobbe og havhest, og alle som var skapt slik at de måtte puste i luft, bøkset til og fra og brukte stormakten hvor det mest trengtes.

Tre dager og tre netter varte slaget, men da flyktet stordraugen og de av herket hans som ennu åtte krefter til å komme sig unda.

Kveiten hadde fått sporden kløvd under kampen. Den oppløste hæren sin og satte blekksprutmøren til å holde vakt ved inngangen til hulen.

Nu fikk Karianna det travelt med å rense kveitesåret for treflis og spikerrust. Hun smurte med tangsalve slik mor hennes brukte når nogen hadde skadd sig, og bandt fille om såret. Likevel gikk det mange dager før kveiten blev såpass frisk

at den kunde varle tversover hulen. Og det var umulig for den å legge på langfart til det røde gullbergslottet i Nordvesthavet.

Men Karianna bar prinsen i tankene, og hjertet hennes sved av lengsel etter å frelse ham.

Så var det en dag de tenkte på fred og ingen fare, at det tok på å dryppe ild ned ^[128] fra taket i hulen. Kveiten valt sig med kvitsiden op, nappet Karianna og skapte henne om til et bubberrullskjell og gjemte henne i tannen og rakk akkurat å frelse sig inn i en av de trange gangene som strålte ut fra storhulen, før vannet i hulen boblet i kok.

Den stimet i vei så det fosset om den. Men hvor den kom, møttes den av gloende varme. Og oppe fra taket hørte den stordraugen glise og le av pinen den sendte på fienden sin.

Kveiten pilte til bunns og dunket snuten mot sandet.

«Hjelp mig nu du som under mig bor!» skrek den; og straks åpnet det sig vei, og sjøormen stakk hodet frem av åpningen og bad den værsgod komme innenfor.

Under havsbunnen var det marker og skog og himmel og dagslys som oppe på jorden. Midt ute i en sjø stod et slott av marmor, og rundt det var en skog som skinte som kobber. Der bodde ormekongen. Han bad kveiten være velkommen til riket hans og fulgte den til høisættet.

«Og syn mig så henne du gjemmer i ^[129] tannen din, at også jeg kan få skuelevende menneske hos mig,» sa han.

Straks hekset kveiten Karianna frem som hun gikk og stod hjemme i stuen hos foreldrene sine. Og ormekongen glante på henne, mens platene i panseret hans strålte som de klareste edelstener, og værhårene rundt snuten hans vibret.

Men Karianna hilste det peneste hun hadde lært; aldri hadde hun sett noget så fint og gromt som ormekongen, og prinsen gled henne ut av tanken.

Ormekongen spurte om hun vilde bli der og være dronningen hans, så skulde hun få alt hun pekte på.

Men da sanset Karianna hvad ærend hun fór i, og sa som sant var, at hun måtte til det røde gullbergslottet i Nordvesthavet og frelse prinsen. Og hun kjente efter om hun hadde ildstålet.

«Ja må du det, så må du det, og jeg skal ikke hindre dig,» sa ormekongen. Og dermed så klædde han Karianna i en kjole fagrere enn himlens klareste blåner og oversådd med stjerner, hun fikk sko av gullfiskskinn, og i håret hennes flettet han lange perlesnorer.

«Og kommer du nogengang i nød, så rop på mig,» sa han.

[130] Så la de i vei. Karianna satt på ryggen til kveiten, og ormekongen gled jevnside dem. De svømte gjennom sølvskog; der var fugl, men de sang ikke. De svømte gjennom gullskog; der var blomster, men de duftet ikke. De svømte under Nordvesthavet, og da de dukket op, var de ved det røde gullbergslottet.

Det var just i middagskvilen de kom dit, og dragen lå i trygg søvn innenfor ildgaren.

«Ta nu frem ildstålet ditt og gå tvers gjennom varmen og kast det over dragen,» sa kveiten.

Karianna la i vei. Men aldri hadde hun sett noget så vakkert og så fryktelig. Og hadde ikke prinsen ventet at hun skulde komme og frelse ham, hadde hun snudd om og fått kveiten til å føre sig hjem til stranden og foreldrene. Men nu måtte hun ikke gi sig! Bent inn i varmen gikk hun, men flammen bøide sig unda henne, og ikke en tråd på hennes kropp og ikke såpass som et eneste lite hårstrå blev svidd.

Da hun kom til dragen, tok hun ildstålet frem av kjolebarmen og hev det med all sin makt over ham. Han sprakk i tusen beter og føk til værs som en veldig gloregn, og veien til slottet lå åpen for henne.

[131] Karianna steg op trappen. Foran henne lå sal innenfor sal, og alle skinte av gull. I den aller innerste satt prinsen stiv og hvit, og svarte ikke da hun bad Guds fred i huset og nevnte hvem hun var.

«Å trøste og bære mig, er jeg kommet for sent til å frelse dig!» skrek hun og hev sig nesegrus i fanget hans og gråt.

Men så mintes hun det ormekongen hadde lovet, og ropte så det ljomet gjennom alle salene.

«Orm, orm, kom og hjelp!»

Straks var han der. Han gav henne et bittelite blodrødt blad og sa hun skulde ^[132]legge det under tungen til prinsen, så blev han levende. Men selv gled han ut av slottet og drog tilbake til riket sitt, like alene som før.

Prinsen blev sjeleglad da han fikk rede på alt det Karianna hadde gjort for ham. Sammen vandret de omkring på slottet, og han syntte henne all herligheten som var der inne, og spurte om hun vilde bli dronningen hans.

Og det vilde hun gjerne. Men først måtte hun svippe hjem om foreldrene og si fra at hun var i live og hadde det godt.

På slottstrappen møtte de haugkallen og go'bonden. De kom stampende mot dem i fullt sjøhyre og spurte om nogen trengte skyss, for nu lå skuten seilferdig. Og Karianna og prinsen blev med, for det var blitt farbart over avgrunnen.

Men da de nærmet sig stranden, kunde Karianna ikke kjenne fødestedet sitt igjen. Slottet til prinsen stod der stuen hadde stått, og det vrimlet av folk og kjøredoninger. Og hadde hun ikke fått øie på faren og moren sin nede ved båtstøen, hadde hun trodd hun var kommet til et feil sted.

^[133]De turte bryllup både lenge og vel. Men da brursteken var spist og ølet drukket og gjestene kjente sig både mette og utørste, bad haugkallen farvel og takk for sig. Og go'bonden blev med ham inn i haugen, siden det var blitt slik ståk og uro i huset.

Og snipp snapp snute, her er eventyret ute.

Noter:

[n1](#). han] *rettet fra*: han han (*trykkfeil*)

Regine Normanns *Nye eventyr* er lastet ned gratis fra bokselskap.no